Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 6 СЕНТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 107 (7610). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Аьхки лаьттача хаоттамо хьалха низкъала мара доакъар Іалаш ца деш хиннача боахамашта, таро еннай планал тІех из кийчде. Тесса дита йиш йолаш дац из гІулакх. Цонаш тІара, кхай тІара хьадаьккха Іоттадаьр мара бокъонца долаш лархІа мегаргдац. ХІана аьлча, цо мара хоадабац бухсоццаш хьахинначун мах.

Назрановски совхоз-техникума къахьегамхой дІадахача шера хьайбай хІара условни керта 22 доакъара единица кхоачаш Іалашое аьттув хилар. Йол 400 тонн кийчйир. Иштта планага хьежжа Іалашдир кхыдола доакъар а. Силос май беттага кхаччалца театр боахама. ХІаьта свеклаш кхыча боахамашка йохка хилар.

— Укх шера доакъара планаш тІехкхоачашъе лерхІ оаха, — аьлар боахама директора Б. Полонкоева. — Силоса лаьрхІа хьажкІаш, йол, люцерна цІаккха ца хиннача бесса хьахиннай. Цудухьа ма хулла дукхагІа из Іалашъе гІерт тха доакъар кийчдераш. ХІанз аьла тоннаш ди тІехьа дукхагІа хулаш йоагІа. Дуккхача шерашка тІайоалача баьцаша 170 гектар дІалоац. Шозза хьекхача 600 тонн яьннай цу майдан тІара. ХІанз кхозлагІа хьакха ха хьатІаотташ латт. Ала доагІа, укхаза хадданза хьайбашта лоаттадаь баьццара доакъар ца лоархІалга. Къаьгга гуш да боахамо аьлах ши план ергйолга.

Кийчдеш латт кхыйолча культурех дола доакъар а. Таханарча денга сенаж 300 тонн, хьалхара силос 850 тонн кийчъяьй. ХьажкІий силос кІоаг чу еллай 750 тонн. 400 тонн ча Іалашдаьд. Укх кІира дийлхача догІо юкъагІбитар ча дІахо гулдара болх.

Деррига доакъар кийчдара балхаш чакхдоахар я Евлоев Салмана кулгалду звено. ПодрядагІа къахьегача цу звенос ший болх ма хулла дукхагІа йол, силос яккхара тІаберзбаьб.

Кийчъяь йол ферма коа йоахкача кхоаленашта кІал дІаеттай. Укхазарча кІоагашка еллай силос.

Соахка деррига доакъар ферма йолча хьатІаззар. ХІанз миссел дукха дацар из. Цудухьа кхай тІара балхаш дешшехьа, доакъар ферма йолча хьатІаоза вІаштІехьдоалар. Укх шера хьалаш хувцаденнад. Ча аргІаш кхай тІа хьадаьд. Кхоабац из фермана хьатІаоза. Вешта, из-м селла лоархІаме а дац. Кертера дар доакъар хьадаккхар ма дий.

— Кхоадац тхо, — йоах дІахо къамаьл деш Б. Полонкоева. — ХІаьта а тхоай хур ду оаха. Гуйре коа латт. Цудухьа хІанз тхона эшар сухал ба.

Теша безам боагІа совхоз - техникумо доакъар кийчдеча даькъе шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдергхиларах. ХІана аьлча, хьайбай хІара условни керта 25 доакъара единица Іалашъе лаьрхІад укхаза. ХІаьта лаьрхІар кхоачашде таронаш йолаш я.

Таханарчоа майрра ала йиш я совхоз-техникума доакъар кийчдераш шоай деша дай болаш хьабоагІа аьнна.

ХЬАЖКІАШ ЧУЭЦА ХА ХЬАТІАКХОАЧЧАШ

ХьажкІаш лелаерий республикански совещани хилар НГІАССР Госагропроме. Из хетаьяр лоархІаме культура чуэцалга дІадоладара.

КПСС Нохч - ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева белгалдаьккхар, республика кхаш леладерашта хьажкІаш чуэцар укх шерара керттерча экзаменех цаІ йолга. Уж белхаш деча хана ка бола ялат чуэцача ниісдалийта тІехьадисар дІадаккхарал совгІа тоъал чІоагІъе еза общественни хьайбаш леладара эша доакъара база.

Цудухьа кІоаргга тохкам бе беза хІанзара ялат чуэцара компани йолаеннача хана денз эттача хьала. Укхаза бехке духхьал хаоттама хьалаш хинна Іац, кІезига зе даьдац кхашкара балхаш чакхдахара культура лоха хиларо, техника кийча ца хиларо, кхыча кхоачамбоацараша.

Доклад яьча республика Госагропрома председатела хьалхарча заместитела, НГІАССР министра М. А. Арбиева укх шера Нохч-ГІалгІайчен хьажкІий кхашка эттача хьалах дийцар. Цул совгІа, цо дийцар кхаш леладерий кертерча декхарах хьалкхебаь хьувкъам дика чуэцарахи из дара наькъахи.

Кховзткъеи итт гектар совгІа дІалоаца хьажкІий кхаш (церех 21 эзар гина лаьрхІа, 44 эзар — доакъара лаьрхІа) дукхагІйолча моттигашка дика да. Кхоачам болаш да аьнна хет ер масал: хІанз баьццарча хьажкІаш хьокхача хана хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 209 центнер силос йоал, е соахка хинначул шозза дукхагІа.

Во яц гина дІайнйна хьажкІаш а. Специалисташа хьалхагІе даьча тохкамаша хьахьекхад, хІара гектара тІара 15 центнер фуал яьха хьажкІаш яла тарлулга. Вешта аьлча, 80—85 эзар тонн хьувкъам бала мегаш ба кхашкара.

Цхьабакъда, из — лерхІари хетари мара дац. Из кхоачашдара бизза пайда эца беза йолаш йолча таронех: беррига низ тІабахийта беза хьажкІаш чуэцара. Дицде йиш яц — толам баккха йиш я, пагахьа санна шоллагІа хьувкъам чуэцача мело ца йой, из болх ма хулла сихагІа чакхбоаккхе. Практико хьахьекхад, хьажкІаш чуэцар 25 денал тІехьадоале хьувкъам 12—15 процента, бетта тІехьадоале 17—20 процента кІезиглулга.

Масала, дІадахача шера Сунженски района кхаш леладераша хьувкъам чуэца болабаьча хана хІара гектара тІара 27 центнер хьажкІаш йоахар. ХІаьта геттара тІехьабаьнна чуийца хьажкІаш гектара тІара итт-итт центнер мара хиланзар! Цо тешал деций хьажкІаш чуэцача мело е йиш йоацалга?

Республика боахамашка шоллагІа хьувкъам чуэцара дика хьалаш долаш да. ЧІоагІа лоархІаме да комбайнашта йоаггІаш йола регулировка яр, хьажкІаши гІадамаши дІакхахьара транспорт кхоачам болаш хилийтар (лакхде деза кузовийи лафетийн борташ, гІадамаш Іодоассадара лаьрххІа сеткаш Іалашде деза). Хьувкъам чуэцача дакъа лоацаш волча хІара сага бухсоццаш хьахулачунца бола безам чІоагІбергбола хьалаш вІаштІехьдаха деза.

ШоллагІбола хьувкъам чуэцара кийчо ярах къамаьлаш дир Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза звеньевой волча Л. Захаева, КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. Мякиева, Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза председатела С. Яшуркава, Социалистически Къахьегама Турпалхочо. Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкІаш лелаеча звенон кулгалхочо Б. Кодзоева, цунца социалистически яхь лелаеча Сунженски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза арендни звенон кулгалхочо А. Элькиева, НГІАССР Госагропрома председатела заместителаша А. Малича, В. Попова, КПСС Урус - Мартановски райкома хьалхарча секретара В. Сагаева.

Совещане дакъа лоацаш вар НГІАССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель, республика Госагропрома председатель А. И. Воронкин.

Нохч-ГІалгІайчен культура денош Херсонски областе

Марша доагІалда шо!

Херсоне Шевченко Тараса дегІача памятника хьалхашка дар тхо. Зизаш, музыка, дукха адамаш гулденнадарцига. ТІаэцаш бар дукхача шерашка оаха доттагІал леладеча Нохч - ГІалгІайчен викалаш. Гаьнарча хана денз хьадоагІача тха ІаьдалагІа бе доаллача гата тІа маькхи тухи а долаш духьалбахар хьаьшашта фусамдай. Херсонски областе Нохч - ГІалгІайчен культура денош дІадолалулга хьакхайка а деш, дІайха дешаш аьлар НГІАССР культура министра А. Г. Киндарова. Цо аьнначунца доагІаш къамаьл дир Херсонски облисполкома председатела заместитела А. И. Кобзуна. Украинцаша моаршал а хоатташ, лоаманхоша «салам» а луш, дІадолалу цІей.

Революци ялалехьа шоай йоазув ца хинна къам, хІанз вай мехка дерригача къамашца кхоллама тІехьа яхье даьнна хилар культура министра белгалдаьккхача, цу деша, чІоагГІа теркам тІабахийтар гулбеннараша.

Даьш бийца Шевченко, Франко, Леси Украинка, Павло Тычинай, халахета а. хІанз наггахьа мара бувцаш боаца, мотт хоз тІаккха гулбеннараштa юкъера. Цунах лаьца дувц пединститута доцента Мария Ивановна Пентылюка:

— Къаман духовни рузкъа лораде, кхыча къамий культура хьасташкара из дебаде вайна ховш хуле мара, хургдац вай вІаши пайда беш, кхетадеш, барт - цхьоагІо йолаш. Вай цхьа наькъаш, цхьа лерхІараш, цхьатарра проблемаш я — уж цхьана яшха аттагІа да.

Укхаза могадир Херсонски пединститутан Л. Н. Толстоя цІерагІча университетаи юкъе бувзам оттабелга. Из массане хьал а лаьцар.

— Сеца лаьттача ханъюкъа мукх халкъий доттагІал яхар санна долча дезача гІулакхах а хьокхаелар, — аьлар Украина Херсонски йоазонхой Союза председатела Микола Братана. — ХІаьта а Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхошцара тха доттагІал цу хано мелдаьдац. Из даим дахаргда маькхи хийи, аренаши лоамаши санна. Сталински репрессеш йолча хана тхоай доттагІаша лайна цІаккха меттаотталургбоаца бала тхона дика бовз. Из саннадар кхы цІаккха а хилийта йиш яц. ЦІаккха а. Цхьаннеца а.

Херсонщина йоазонхошцарча дуккхача ханарча доттагІалах, вІаши юкъерча эздийча гІулакхех дийцар НГІАССР йоазонхой Союза правлене председатела Арсанукаев Шайхе. «ДоттагІалга вуга наькъаш эггара дезагІдарех да», — аьлар поэт, прозаик драматург волча Чахкиев СаІида.

Вайна ховш ма дий цІей долча моттиге иллеш декилга. ДоттагІала концерт дІадоладир И. Абдулкеримов кулгалхо волча «Илли» яхача ансамбло. «Тхо долча хьоашалгІа дувла», «Цхьана илли ала вай» — доккха маІан долаш я цу иллей цІераш а.

— «Илли» яхилга фуд, аьнна шийга хаьттача, РСФСР халкъа артиста Дагаев Валида йоах: «МоллагІа дола илли а доацаш, эпически фольклорни илли, яхилга да из». ТІаккха цо украински меттала локх «Две кольоры» (ши бос) яха илли. ЧІоагГІа тІоараш детт гулбеннараша. Цун зовнеча оазо цецбаьхабар ладувгІаш бараш.

Скадовски района Кардашинка яхача юртарча «Доярочка» яхача кхалнаьха вокальни ансамбло иллеш оалача юкъа Чахкиев СаІидагара аз дех Херсонщина лаьтта шийна зеденнарех дувцилга.

— Голопристански района Бехтеры яхача хиннад тхо тахан, — йоах цо. — Эггара дезаденнар дар юрта бахача нахаца вІашагІкхетар. ДегагІозалца, чам болаш тІаийцар цар тхо. Лоаманхой гІулакхех дийцар аз царна. ГІумар тІа ягІача гаьнех цецваьлар со. Тха Шелковской районе а из санна лаьтта да. Цига а гаьний бешамаш йича дика хургдар...

— Иштта дег тІара тІаийцар тхо художникаша, сиха выставка вІаштІехьъяккха гІо дир, — йоах тха хьаьшо живописца А. Асуханова а. — Со духхьашха венав Херсонщине, зеденнараш дукха да. ДІахо йодача хана а вай айхха доттагІал леладелга ловра сона.

Майда тІа зовне яр. Нохчийи, гІалгІайи, эрсийи, украински иллеш вІашагІа ийнадар. Из санна долча вІашагІкхетараша вежарашха долча къаман культура дукхагІа йовза гІо даь ца Іеш, шийчун мах а дикагІа кхетабайт.

«Деноша» беркате никъ бир. Нохч - ГІалгІайчен йоазонхой хилар Белозерски, Голопристански, Бериславски, кхыйолча районашка. «Уриэль Акоста» яхача спектаклагара дІайолайир ший гастролеш М. Ю. Лермонтова цІерагІча театро а. Городехьайниллар А. Асуханова персональни, грозненски берий художественни школай дешархой балхий выставкаш а.

К. БЕРЕЖНАЯ, «Приднепровская правда» яхача Херсонски газета культура отдела заведующи.

Республикански совещане доакъашхоша Нохч-ГІалгІайчен хьажкІаш лелаерашка даь

Кхайкарал

Деза новкъостий!

Нохч - ГІалгІайчен юрта боахам дегІабоалабара керттера дош да ялата лаьрхІа хьажкІаш дукхагІа яхар. Агропромышенни комплекса экономика чІоагІъеча боккха лоархам болаш я хьажкІаш.

Колхозашкеи совхозашкеи тІехь-тІехьа дукхагІа кхоач минеральни удобренеш, балха йоккха овсарле йола техника, кхыйола ресурсаш. ТІехь - тІехьа хьинарегІа бу лаьтта леладара Іилма кІийлен тІара системаш караерзаяра болх, дикагІа кийчду дІадув фу, эргаяьккха тоаю хІамаш дІаювча лаьттай структура, юкъекхуь интенсивни технологеш, къахьегам вІаштІехьбаккхареи цох доагІар даларей прогрессивни формаш.

Вай эггара лоархІаме дола декхар да юрта хьахинача производственни потенциалах ма могга дукхагІа пайда эцар.

ХьажкІаш кхееча мастерий опыто тешал ду ерригача районашка, колхозашка, совхозашка, массе хана а хьажкІаш дика ебае йиш хилара.

Республике дика бовзаш ба дикагІйола опыт, коллективни, дезала, арендни подрядаш юкъейоалаяр бахьан долаш шерагара шерага дика хьувкъамаш доаха подразделеней кулгалхой. Царех ва дІадахача, хаоттама хьалаш во хиннача шера 72 гектарах хІаране тІара 93 центнер фулъяьха хьажкІаш яьха «Солнечный» совхозера М. Яшуркаев; 90 гектарах хІаране тІара 71,4 центнер яьккха «Джалка» совхозера Б. Саидов; 170 гектарах хІаране тІара 65,9 центнер яьккха Мичурина цІерагІча совхозера И. Баснукаев; 150 гектарах хІаране тІара 62,2 центнер яьккха Сунженски района Ленина цІерагІча колхозера А. Элькиев; 100 гектарах хІаране тІара 54,2 центнер яьккха «Назрановский» совхозера З. Джандигов; кхы дукха бараш а.

Гибридни хьажкІий дІадув фу доаккха мастераш а ба. Масала, дІадахача шера «Экажевский» совхозерча Т. Гайтова звенос 100 гектарах хІаране тІара план 14 центнер йолаш 25,2 центнер дІадув фу даьккхар.

Укх шера хаоттама чоалханеча хьалашка республике дика хьалкхеяьй ялата а дІадувча фуна а лаьрхІа йола хьажкІаш. Уж 28 эзар гектара тІара чуэца еза. ХІара гектара тІара юккъера товарни ялат лаьрхІа 36—37 центнери дІадувча гибридни фуна 15 центнери чуэца таро йолаш я. Цо йиш хулийтаргья 85 эзар тоннага кхоачаш хьажкІаш чуэца, 55 эзар тонн ялат паччахьалкхенга дохка, цох 12 эзар тонн дІадув фу а долаш, доакъара база чІоагІъе, кІезига яьха доакъара культураш меттаоттае.

Декхар латт хьалкхебаь хьувкъам ший ханнахьеи ца байташи чуийца баккхарах.

Оаха, республикански совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннараша, тІахьех хьажкІаш кхеераш, специалисташ, юрта боахама беррига болхлой цу йоккхача лоархІамеча кампанена юкъе хьинаре дакъа лацара.

ХІара колхозеи совхозеи ма могга дукхагІа пайда эца беза хьувкъам чуэцача комплексий таронех.

Деза новкъостий! Оаха тІахьех шо ялат дукхагІа даккхара юкъе доккхагІа дакъа лацара, хІара коллективе доагІар вІаши дукхагІа хьадехара, боахама доал ца делгеи лочкъораши, дисциплина телхаелга, болх бохабелга ца ловш хилара.

ХьажкІаш кхееча хІаране сий дола гІулакх да шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдар, Кхачан программа кхочашъеча доагІаш дола дакъа лацар!

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХІАБУ

Ер тІеххьара шераш чІоагІа аьттув болаш хиннад Назрановски района «Назрановский» совхоза хьайбаш леладерашта. Цахаддаш къахьегама толамаш доахаш хьабоагІа уж. Масала, укх шера ийс бетта план 525 тонн мара йоацача, хІанзле цар паччахьалкхенга дехкад 560 тонн совгІа дулх.

— Шура дІачуялара план 1940 тонн яр, — яхаш дувц совхоза керттерча зоотехника Шадыжев Мухьмада. — Тхоай таронашка хьажа а хьежа, из декхар ханал хьалха кхоачашде лаьрхІар оаха. Из вІаштІехь а даьлар — хІанзле а паччахьалкхенга оаха ехкай 1986 тонн шура.

Геттара дика хьокхамаш долаш къахьег укх шера дояркаша М. Саговас, М. Темирхановас, Т. Цороевас, С. Хаматхановас, бежа Іуша В. Оздоева, Дж. Жугустова. План кхоачашъяь ца Іеш, тоъал тІеххкхоачашду цар шу долалуш шоаш тІаийца социалистически декхараш а.

М. ЭРЗИЕВ.

ОАРЦ ДАЛА!

ХОХАЛ КІОМАГІА

Сунжнски района Орджоникидзевская яхача станицера Ассиновске бодача новкъа аьтта оагІорахьа дІахьажача тха бІарг тІаэттар Іурра денз лаьгІо делхача догІо дошадеш латтача хохий холашта. Дукха нах хьувзар царна юхе. ЦаІ дар тамаш е езаш: йоачоно толхаеш латта продукци кІалхаръяккха оарцагІъяьнна лафет тІехьайола трактор а, е мовхьаш кхухьа автомашина а цхьаннахьа гуш яцар.

Тхо кхай тІа даьлча, шема дарра бІаргадайра тхона цигара сурт. Из кий яьккха мара да тІагІоргволаш дацар. Ала хІама доацаш иштта дика хьалкхебаь, цІена хьагулбаь, тикашка дІабахьа мара ца безаш бола хохаш догІо боабеш латтар.

— БІаьстан юххье XX партсъезда цІерагІча колхоза кулгалхошца договор а даь, хохаш кхебе даьхкар тхо укхаза, — йоахар дезала звенон кулгалхочо С. Ицинаева. — ХІаьта ер шу хаоттама мел хала да дувца а мича деза. БІарччача аьхкий букъ хьал ца соттабеш, йоачонаша хьалхьедеча оасарца къувсаш, агротехнически гІулакхаш ханнахьа чакхдаха гІерташ хьадаьхкад тхо. ДІахьажал шо — мишта дика я продукци! Колхозхоша яхачогІа, ераш санна мега хохаш цІаккха хьалкхебаьбац укхаза. Оахош доалдеча гектара тІара 12 тонн продукци яккха езаш дар тхо, хьаяьккхар — 25 тонн. Цхьабакъда, хІанзалца хьа оаха хьийга къа кІориг мара хиннадац, керттердар — кийча продукци маьхалъяккхар. Из деча колхозо тхона деш гІо дац.

ИцинаевгІар санна шовзткъа дезала звено я укхаза болх беш. ДукхагІбараш хохаш хьабаьха баьннаб. Царна юкъе цхьа звено яц план шозза а кхы дукхагІа а кхоачаш а ца еш. ЦаІ да-кх садуаш: продукци йовш латт. БІаьстан юххье колхоза правленеца оттадаьча договоро яхар дича, хохаш складе дІа чу а бенна, шоашта доагІар хьа а ийца, дІабахача баьнабар нах. Из хиланзар: складе моттиг тоъац яхаш бахьан а доахаш, тесса дитар колхоза кулгалхоша гІулакх.

— Из мара деций, — йоах гектарника Устарханов Лемас. — Колхозо транспорт яла тигац кийча продукци тикашка дІаяхьа. Даккха оарц доацаш дисад тхо.

Совбаьнна хургба-кх Сунженски районе а ерригача вай республике а бахача наха хохаш аьнна хета тарлу. Устархановеи Ицинаевеи яхачогІа иштта дац из. ЛоаллагІа уллача юрта бІарччa машина хохаш бихьабар цар бохка. Сахьат а даьннадацар, шоай гІулакх дизза чакх а даьккха, уж юхабиірзача хана.

ТІабетталуш дІанйцар юртахоша оаха хьалкхеяь продукци, — йоах Устарханова. — Цхьабакъда, цу тайпарча наькъаца а хохаш маьхалбаха паргІата дац тхо. Колхоза кулгалхоша яхачогІа, хохаш дІачуэцача торгови предприятей викалаш шоаш хьабахка беза кхай тІа, шоай транспорт а йоалаеш.

Лоацца аьлча, 400 тонн хохаш бовш латт. ХІара дийнахьа хІана дац аьнна делхача догІаша матарберзабаьб уж. Цхьаь цаІ килограмм продукци маьхалъяккха, е складе дІачуяла аьттув ца боалаш хьувз гектарникаш А. Бицнева, Х. Алиев, А. Муртазалиев, Э. Яндарова, А. Убиев, С. Магомадов, М. Магомадова, Я. Кантаева. Ч. Мальсагова, кхыбараш.

— Хохаш дІабер, лелабар, хьабахар хала гІулакх хиннадац, — яхаш Іокад нах. — Кертердар — продукци маьхалъяккхар. Хийла моттигаш хиннай машинашта хохаш тІа а бетте, уж дІаэца «клиент» хьаварга хьежаш тхо сайренга долхаш. Вож хьавагІац, тІаккха машинаш юха Іойоассае езаш хул. Иштта да-кх гІулакхаш.

«Договор — ахчал дезагІа да» яхаш да эрсий кица. Дицденнад цун маІан колхоза кулгалхошта. ХІанз парте юртбоахама политика керттерча даькъе подрядни хьисапе къахьегарца ювзаенна йолча хана мегаргболаш никъ бий-те цар лаьцар?

М. КАРТОЕВ.

АРЕНДАТОРАШ ТОХАБЕННАБ

Экономически вахаре шийна законах доагГІача тайпара тхьамадал дІалоацаш латт подрядо Наьсаречa юрта боахаме а. Каст-кастагІа хоз укх тІеххьарча хана укхазарча совхозий кхашка, фермашка подрядни бригада, подрядни звено, дезала подряд, оалаш. Бакъда, арендах оала дош кІезига хоз. Нагахьа мара ниіс а лац укхаза цу хьисапе наха болх беш йола моттиг. ХІанад аренда гІулакх иштта тІехьадиса? Цун маІан наха ца довзалга, е уж цох ца кхеталга да из?

Цу хьакъехьа къамаьл хилар са укх деношка Назранерча РАПО экономистаца БАЛКОЕВ Іийсайца.

— ХІанаб арендатораш юхагІерташ? — аьнна аз шийга даьча хаттарах лаьца къамаьл деш, аьлар цо:

— Арендатораш боацалга а уж юхагІерталга а дац из. Уж шортта ба. ХІара денна дукха хул уж тха РАПО а совхозий конторашка а. Царца тха барт вІашка ца байташ цхьа хІама мара дац. Из да — продукцега дІабода мах. Сов лакха ба из тха совхозашка. Планах боагІар-м сов лакха а бацар. Цу маьхах тхоца договораш де арендатораш а кийча ба. ХІаьта а тхона пайдане хилац из. Масала, шури центнерага тха дІадола 58 сом. паччахьалкхен мах — 46 сом. Из мара тхона цох кхы совгІа хьа а лац. Арендаторо йоах: аз а йохкаргья совхозага шура цу совхозерча маьхах. ТІаккха тхона цох пайда балац, зе мара.

— Шаккхе а бакълув уж: арендодатель а арендатор а. Шиннена а пайда эш царна. ХІаьта а цаІ кІезига-дукха тІехьашка воале юккьанцарагота а дІамича гІоргья. Цу гІулакха уйла яьйий оаш?

— Ца йича яргъяц, — аьлар Іийсас. — Арендатор бехке мичав тха продукци сел маьха еза хилара. Цудухьа, оаха дага а даьнна тхоай совхозашкарча хьалашка - хьашташка хьежжа тхоай вариант юкъеяьккхар цу гІулакха, Іаьдала маьхан тхоай дІабодача маьхан юкъера мах а оттабаь.

— Духхьала цхьан шурийна оттабаьб оаш из юкъера мах?

— А. ХІара цар тхога йохкаргйолча продукцена къаьст-къаьста оттабаьб.

— Раьза бий арендатораш?

— Раьза ба. Заявленеш хьааха йолаеннай бІарччача коллективашкара а къаьст-къаьстача нахагара а. Эггара хьалха договор оттайир шоай «40 лет Октября» яхача совхозаца цигарча № 3 йолча Евкуров Лахана кулгалдеча тракторни бригада коллективо. ХІанзден дІа цу бригадерча механизаторий шоай кара да (кхаь шера яьй цар договор) цигара деррига лаьтта а техника а. ХІаьта, шоашта нах мел эш а шоашта ховргда царна, бригада советага гІолла. Цигарча № 7 йолча бригада механизатораш а раьза ба еррига из бригада арендах шоашта дІатІаэца. ХІанз совхоза кулгалхошца дагабоалаш а договор е кийчлуш а ба уж.

— Лаьтташ а хІаьта, наха болх беш дола хьашташ а цхьатарра мичад массанахьа а. Масала, сона хов: вай ювцача цу «40 лет Октября» яхача совхоза лаьтташ хьувкъама шоайла бе-башха долга а низага диллача уж ши бригада вІаши ниісъе йиш йоацаш йолга а. КхоалагІа бригада хьал цу хьакъехьа дуккха тІех да. Уж белгалонаш лоархІий оаш арендни договораш увттадеча хана?

— Из деций оаха лаьрххІа теркам тІалоаттабер а дукхагІа тхона хало ер а? Договор оттаеча хана дикка анализ а йий, лаьттан хьоанал-га, наьха таронашка а хьажи мара оттаейтац оаха. ХІана аьлча, кхыча тайпара из хилча-м аренда пхорагІ гІадж увттаелга мо хІама ма дий из. Арендатор декхарийла ве йиш яц: из де деза Іа, вож де деза Іа, яхаш командаш а телаш. Цу деша хетаь семинар а яьй оаха совхозашкара кулгалхой, специалисташ, хІаьта арендатораш хьагул а баь. Хьалхарча плане — арендатор раьза хилар да.

— Сенах хов арендатора шийна из гІулакх пайдане хургда, зене хургда? Районе цхьаккха когашта этта арендатор-фермер а мичав цун опыт хьаяла а из болх бе Іомаве а?

— Цу хьакъехьа оаха, РАПО специалисташа, ноанагІо болх баьб наха юкъе, хІанз дІахо беш а да. Оаха царна йийцай, дІайовзийтай Житомирски областерча Дзержински района арендний подрядах болх беча боахамий опыт, тайп-тайпара рекомендацеш, типовой договораш.

Цул совгІа, тхо цецдаллала дика кхеташ ба цу гІулакхах арендатораш хила гІертараш шоаш а. КІоаргга цу гІулакха духтІа а баьле, шоашта хургбола пайда малагІа ба а хьажи мара тхо долча багІац уж. Дувцаргда аз, масала, цу хьакъехьа «Назрановский» совхозерча механизатораца Ужахов Мустафайца сай хинна къамаьл:

— Тхо виъ саг ва тхоай звено а йолаш, — аьлар цо. — ХІанз оахош кхедеш дола ялаташ. техника, лаьтта арендах тхоашта хьатІаэца мегаргдий оаха?

— Даьра мегаргда, — аьлар аз. — Мишта мегац? Расчеташ ергья вай, мах оттабергба вай.

— Оаха оахош 'яь расчеташ мегаргйий, — аьнна, шийъяраш хьахьекхар Мустафас.

ВІалла чоалхане йоацаш, атта кхетаргволаш яр уж. Царга диллача, цу звенона хІара фуалъяьхача хьажкІий центнерах — 6 сом, гороха центнерах — 6 сом 85 кепиг, силоса центнерах — 1 сом доагІа.

Хьажар со совхоза а царна а уж расчеташ пайдане йий. Шаккхе да раьза хургволаш яр.

Иштта договор оттайир цу звенос шоай совхозаца. 150 гектар ялата, хІаьта 100 гектар силоса лаьрхІа хьажкІаш, 50 гектар горох я цар кхееш. Цу кхашкара цар тешшаме чуэца лерхІ (хьагуча суртах кхы а лакхагІа хила мегаш а ба из хьувкъам) хІара гектара тІара 35 центнер йолаш фуалъяьха хьажкІаш (совхоза план — 25), 230 центнер моша доакъар (план — 170), горох — 15 центнер (план — 10). Совхозо хІара центнерах царна бала аьнна договора тІа оттабаь мах дІалаьрхІача цу виъннена мел ахча доагІа хьажа хала дац — 57557 сом 50 кепиг хул цох.

— Тхьовра аьлар Іа: арендах лаьтта, хьайбаш дІаэца раьза болаш дукха ба. Таханарча дийнахьа мел Іайнаб цу тайпара энтузиасташ?

— ХІанз тхога хьакхаьчача заявкашка а оттаяь яьннача договорашка а диллача деррига а арендатораштa оаха дІадекъа дезар 6180 гектар оахаш дола лаьтта да (деррига а совхозашкара лаьтта — 27.570 гектар). ХІаьта арендах цар дІаэца хьайбаш — 1750 да. «40 лет Октября» яхача совхозерча дояркас Даурбекова Зинас а дІаийцаб 200 бетта етт, шийца кхо-йиъ доярка хьа а теха.

— Лоацца аьлча, арендатораш тохабеннаб ала мегаргдолаш да-кх гІулакх?

— Да. Цу арендах боала пайда дІа ме бовз дукхагІа а хургба.

— Іийса, из аренда хьоа а ялехьа вІашагІъехка подрядни коллективаш ма йий совхозашка. Цар гІулакх миштад?

— Застойни ханашкарча хьисапе болх бечарел дукха дукхагІа пайда а луш къахьегаш я уж подрядни коллективаш а. Масала, «Экажевский» совхоза № 3 йолча тракторно - кхашкара бригада подрядах къахьегаш я. ДІадахача хьалхарча ах шера шийна баь пайда боацаш, 3511 сом ахчан цІена пайда биллаб цо совхоза кассе. Керттера итогаш хІанзчул тІехьагІа мара мича ергъя цига. Иштта подрядах болх беш я хьалха ца хадлаш тІехьаюсаш хинна «Назрановский» совхозера № 7 йола бригада а. Цо а баьб цу юкъа совхоза 4800 сом цІена пайда. Кхы а дукха я цу тайпара коллективаш-м юрта боахаме. ХІаьта ала деза: цар а безам тІабахаб арендни подряда.

— Бахийта. Дика да-кх!

— Тхона а хет иштта.

Интервью дІаязъьяр М. ЗАНГИЕВ, тха собкор.

БАРТ ТАЙНА БРИГАДА

Массе хана сагота гІулакх хиннад «Экажевский» совхозе доакъар Іалашделга. Мелла кходича а доаханга Іа даккхийтала тоъаш дацар из. Кхыча боахамашкара доакъар ийде дезаш хулар. Из Іаткъар совхоза экономикана, дулхи шуреи яккхарга дІадодачоа.

Бакъда, доакъар шортта долаш 1987 — 1988 шерашкара Іа даьккхар доахана. ДІаяхача хана санна кхыча совхозашкара, колхозашкара доакъар эца дийзанзар.

— Фу белгало яьннай иштта хьувцам хиларах? Из хаттар дир аз производственни бригада бригадирага Аушев Бесланага.

ГІулакх тоаде эггара хьалха йиш хилийтар боахама ерригача подразделенешта доал дара экономически методаша, арендни подряда тІа довларо. Хьалха хІара бригадо ший участке дІаювра доакъара баьцаш, уж чуэцар кхыча бригадо.

ХІанз оаха дІаюв, хьалкхею, чу а эц доакъара культураш. ХІаравар ший гІулакх деш ва, хІаране алапи дукха-кІезига хилар тийша да цо чуэцача доакъарах.

ХІанзалца йолча хана план 6500 тонн йолаш елла силос 7 эзар тонн гаргга я. ЗаданегІа йоагІар 822 тонн йолаш, ферме хьатІаэза аргІаш даь латт 1050 тонн йол, 900 тонн ча.

У. САПРАЛИЕВ.

Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех

Опыт уллув я

Сунженски районерча XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза бар боккха боахам ба. Юртбоахама культураш дIаювш 4200 гектар гаргга лаьтта да цун доалахьа. Царех хий дехкаш дола кхаш — 3960 гектар совгIа. Царна а юртбоахама культураш дIаювча кхыча участкашка тха колхозе верригa а къахьегаш ва (200 пенсионер волаш) 1200 колхозхо. Из боккха низ ба, уж боаггIача хьисапе дIа а нийсбеш, царга биззача низаца, хьаькъалца болх байташ хилча. ТIаккха тха колхоза деррига технико-экономически хьокхамаш а дукхха дикагIа хургдар. Из иштта хургхилар къаьгга хьахьокх тхона лоаллаха уллача «Ассинский» совхоза коллективо. Тха дараш санна да цар юртбоахама культураш дIаювш дола лаьтташ, оаха санна баьцадаараш а сом а хьалкхебу цар. Къахьегама хьалаш а цхьатарра да. Шинна а коллективе да хиш дехкаш дола лаьтташ а.

Из иштта доллашехьа тха колхозеи цу совхозеи ахархоша доахаш дола къахьегама толамаш цхьатарра дац. «Ассинский» совхоза болхлоша хIара шера кхоачашъю баьцадаараш, сом, кхыйола юртбоахама культураш кхеяра планаши тIанийца социалистически декхараши. Районерча боахамашта юкъе хьалхалаттачарех я совхоза коллектив. Цхьатарра долча къахьегама хьалашка цун боахама хьокхамаш иштта эргаш хилара бахьанаш малагIаш да-теш?

Цу хаттара жоп дала хьожаргъя со. Массе а тайпа йолча юртбоахама культурашта доалдара йоаггIача хьисапе дIанийсъяь яц тха колхозе къахьегама ресурсаш, къаьстта хиш дехкача лаьтташка. Совхозечул кIезигагIа ба тха колхозе хий дуллача хIара гектара тIачIоагIбаь бола нах. Сона хетачогIа, из ду алапи дукхагIа довра кхераш. Цунга хьежжа хиш дехкача лаьтташкара чубахьа хьувкъам а кIезига ба тха колхозе. Даим планагIа лаьрхIачул кIезигагIа хул хий дуллача хIара гектара тIара чубахьа хьувкъам. Долче, кхоачашдац оаха тIанийца декхараш, паччахьалкхен декхараш дукха тIадус. Нагахьа санна хиш дехкача лаьтташта доалде боаггIаш бола болхлой дIа-хьа а хьожабаь, уж дIанийсбича, цар ийду алапи юха меттаоттадарал совгIа, чIоагIлургьяр тха колхоза экономика, лакхлургбар хIара гектаро боахама беш бола пайда, къаьстта дикагIа пайда ийбе вIаштIехьдаргдар къахьегама ресурсех. Цхьабакъда, из деш бац тха колхоза кулгалхой, общественни организацеш. Болх хьабе нах ца тоъар а дац из. Уж шортта болаш ба. ХIаьта а хиш дехкача лаьттача верригa болх беш 140 саг мара вац. Лоацца аьлча хиш дехкача лаьтташка къахьегара эшаш бола болхлой дIахьожабаь царна доаггIаш дола алапи дIатергдолаш гIулакх ца дарах, дукха нах бус хьабе болх боацаш, цул совгIа из чIоагIа Iаткъ колхоза экономикана а.

Из бахьан долаш да, масала, хиш дехкача лаьтташкара оаха дукххача юртбоахама культурай планагIа боагIа хьувкъам а ца баккхар. Соахка оаха кхоачашъянзар помидораш, нарсаш, кабуц, коартолаш, шекара свеклаш, хьажкIаш, кхыйола культураш яхара план. Иштта кхоачашъянзар сомий план а.

Шено яц, боаггIача хьисапе болхлой дIанийсбича колхоза экономика чIоагIлургйолга, паччахьалкхен план меттел тIанийца декхараш а толаме кхоачашдергдолга. Цу даькъе гаьна даха а ца дезаш, пайдана а йолаш опыт я тхона уллуврча «Ассинский» совхозе. Царца тха специалисташ дага а баьнна, из тха колхоза балха юкъейоалайича доккха беркат даргда, аьнна, хетт сона. керттерча даькъе къахьегама ресурсех бизза пайда эцара.

Лакхе аз дийцараш дар хиш дехкача лаьтташка къахьегама ресурсаш дIанийсъеча нийслуш дола кхоачамбоацараши цу тIехьа колхоза хулаш дола зеи. Цхьабакъда, балха боацаш бола нах балха тIа дIанийсбара тIадерзадаь цхьадола балхаш ду тха колхозе. Болх бе болабалийтаб оаха укх тIеххьарча шерашка чкъаьрий леладеш бола пхи Iам. Цига къахьегаш ва иттех саг. Цар хьалкхедеш дола чкъаьрий колхозашка дIакхаьча ца Iеш, районерча кхыча юрташка а дохк оаха. Цу гIулакхо дикка пайда бу тхона. ДIадахача шера тха колхозе хьал а яь, болх бе йолаялийтар 280 бера лаьрхIа берий беш. ХIанз цига къахьегаш ва 40 саг, кастта цига кхы а болх беш хургва ткъо саг, хIана аьлча, хIанзарча ши бIаь бера метта цига салоIаш хургда 280 бер. ХIанз колхозе хьалъе лерхIаш я 700 дешархочоа моттигаш хургйола школа. Из болх бе йолаелча цо а чулоацаргба итташ бола нах. Хьалъеш я пхе лора моттиг хургйола амбулатори. Цул совгIа цигарча процедурни, берий, рентгеновски кабинеташка къахьегаш хургба медицински болхлой.

Къахьегама ресурсаш балха тIа дIанийсъяра пайда эца йиш йолаш кхы а таронаш я тха колхозе. Цхьабакъда, хIанз укх сахьате царех пайда ца ийбеш, тесса йитай уж. МалагIа резерваш я уж? Хьалха дIадахача шерашка колхозе болх беш яр бIаьстан юххье баьцадаараш хулийташ йола теплицаш. Цар шортта баьцадаараш хулийтар колхоза ахархошта, цул совгIа цига къахьегаш нах а бар. ХIанз уж теплицаш болх беш яц. Укх гарггача хана уж болх бе йолаялийта, цига наха къахьегаргдолеи баьцадаараш хьалкхедергдолеи гIулакх вIаштIехьдаьккхача бакъахьа хетар сона. Цига къахьега шортта нах болаш ба колхозе. Долче, из тхох тийша да.

Из иштта дале а, хIанз а тIехьа хьабе болх боацаш бIаьш нах ба тха колхозе. Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи хьалашка къахьегача боахамашта йоккхий бокъонаш еннай, лакхерча командага а ца хьежаш, дикагIа беркат даргда аьнна хеттача тайпара шоай кхоачамех пайда ийбе. Цхьабакъда, из иштта доллашехьа хIанз а тIехьа пайда ца эцаш юсаш дукха резерваш я тха. Долче, боаггIача боарамагIа балха тIа дIанийсбаьбац колхозера нах. Цудухьа деш хIама доацаш бараш а нийслу тхо долча. ЛерттIа гIулакхаш вIаштIехьдаьхача уж балха юкъеоза йишйолаш а да тхо. Масала, колхозе йолаш я 139 трактор, 39 грузовой автомашина, кхыйола юртбоахама техника. Уж ерригаш а цхьан сменагIа мара болх беш яц. ДукхагIча даькъе квалифицированни трактористаш, водителаш ца хиларца дувзаденна да из. Нагахьа санна лакхе цIераш яьхача техника тIа шоллагIча сменагIа болх бе механизатораш кийч а баь, царга болх байтача, кхы а 180 гаргга саг балха тIа дIанийсве йиш яр тха. Уж санна тха уйлаш, бIарг дIа ца кхоачаш юсаш кхы а резерваш я тха. Нагахьа санна уж йоаггIача бесса производствана юкъейоалайича, къахьегама ресурсех лерттIа пайда эца вIаштIехьдаргдар колхозе. Цунах боахама экономикана а паччахьалкхенна а доккха беркат а даргдар.

З. ЧУМАЧЕНКО,
Сунженски района XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза планови отдела начальник.

ДегIаахара социальни программа кхоачашъеш

Цхьайола новкъарленаш ецаре

Укх тIеххьарча шерашка хоздамболлаш балхаш ду «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша дегIаахара социальни программа кхоачашъяра даькъе. Цхьаккха шу дIадахийтац цар наха чубаха цIенош, кхыйола соцкультбыта объекташ хьал ца еш. Цу лостамагIа укх тIеххьарча шерашка дикка балхаш даьд мехкдаьттахоша. Керда хьал а яь, цар болх бе йолаялийтай кхачан товараш дохка ши тика. Уж хьайийллай бахача наха чIоагIа аьттув болча моттигашка. Цар наьха хьашташ хадданза теркаме а лувцаш, мехкдаьттахоша дукхагIа хоатташи дика дIаэцаши дола товараш лоаттаду. ХIанз укхаза хьалъеш я гIонна болча боахама лаьрхIа 400 устагIа кхаба йиш хургйола жел, 1200 кубически метр хIамаш, мовхьаш дIаоттаде йиш йола ОРС-а лаьрхIа складской помещенеш. Кхачан программа кхоачашъеча НГДУ коллективо дизза дакъа лоацаш хилара тешал деш кхы а дукха масалаш доаладе йиш я.

Городе баха нах мелача хица Iалашбар Iалаьмате боккха лоархIам болаш гIулакх да. Из дукъ а шоашта хьатIайийцад мехкдаьттеи гази йоахача управлене мехкдаьттахоша. Цар реконструкци а яь, чакхъяьккхай баха нах хица Iалашбара йолча системана. Суворова цIерагIча улица тIа дIаоттаяьй 5 эзар кубически метр хий чудодаш йола резервуар. Иштта мелаш дола хий даккхара цар бурув теха йисте а яьккха, болх бе йолаялийтай пхиъ артезиански гIув. Цудухьа укх тIеххьарча хана къаьстта чIоагIа тоаденнад баха нах хица Iалашбелга. ХIаьта цар шоай еча йоакхонна жоп а луш, хьинар кхо ца деш, къахьег халкъа боахама тайп-тайпарча участкашка.

ДIадахача шера мехкдаьттахоша хьалдаь йисте а даьккха эксплуатаце дIаделар цхьа бIаь квартира йола цIенош. Цхьабакъда, цу цIен керда фусамашка баха ховша вIаштIехьдаланзар «Малгобекнефть» НГДУ квартира эцара аргIагIа латтача мехкдаьтта доахарий, хIана аьлча, къаьнача МагIалбикера лаьтта чу а текхаш, аварийни хьале долча е дехача цIеношкара арабоахаш бола нах баха ховшийтар цар цу цIеношка. ЛурчогIа хьалдаь 40 квартира йола цIенош а иштта дIаделар царна. Цхьабакъда, хIара шера цаIаш е шиаш бархI квартира йола цIенош хьалду цар. Уж квартираш духхьал хIанз укх сахьате къахьегаш болча мехкдаьттахой дезалашта мара дIалац НГДУ коллективо.

— ШийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера дегIаахара социальни программа кхоачашъяра тха «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахошта хьахьожаяь капитальни вложенеш цхьа миллиони 432 эзари сома маьха я, — аьлар НГДУ планово-экономически отдела начальника Евдошенко Евдокия Васильевнас. — Цунах наха чубаха цIенош хьалдара дIадахийта дезаш дар да цхьа миллиони 392 эзари сом, хIаьта коммунальни гIирсаш хьалдеча дIадахийта дезар — 40 эзар сом. Царех тхона бизза пайда эца мегача, уж дукха капитальни вложенеш я. Цхьабакъда, тха бехкагIа а доацаш, царех боаггIача хьисапе пайда эца вIаштIехьдалац тха. Генподрядчик йолча «Чечингстрой» объединенена чуйоагIача ПМК-105 гIишлонхоша Iалаьмате эсала кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш. Укх шера хьалхарча ворхI бетта бIаь квартира йола цIа хьалдеча планагIа цар пайда эца безаш яр 629 эзар сома маьха капитальни вложенеш, хIаьта цу юкъа пайда ийцар 203 эзар сом мара дац. Кхоачашде дезаш хинна гIишлон-монтажни балхаш 604 эзар сома маьха долча, кхоачашдаьраш 191 эзар сома маьха мара дац. Цудухьа пхе блоках латтача бIаь квартира йолча цIеносх шин блока ши этаж мара хIанзлехьа хьалъетта а баьнбац ПМК-105 гIишлонхой. Паччахьалкхен планагIа укх шера эксплуатаце дIадала дезача цу цIеношка дог доахалга дац.

Заказчик йолча «Малгобекнефть» НГДУ коллективо ший мел де дезар ду уж цIенош ханнахьа хьалдаь йистедахийтара. Ший бехкагIа цкъа хьовзам хилийтабац цо гIишлонхой балха тIа. Цхьабакъда, генподрядчика гIишлонхой бехкагIа, деррига производственни хьокхамаш башха-дика доллашехьа а, социалистически яхьа юкъера дIайоах «Малгобекнефть» НГДУ коллектив. ХIана аьлча, гIишлош хьалъелга чIоагIа тIехьадусаш да укхаза. Из болх тоабара дагабала цкъа санна дукхаза а «Чечингстрой» объединене кулгалхоех викалаш хьахьийхаб «Малгобекнефть» НГДУ коллективо. Цхьабакъда, мехкдаьттахоша яхар дIахозаш бац объединене кулгалхой. Мехка шерра перестройка яржаш латтача хьалашка цхьаккха дича а ла мегаргдолаш гIулакхаш дац уж. Уж кхоачамбоацараш цIендаь дIадаха деза ха хьатIаэттай хIанз.

Шоай низаца гIишлон-монтажни балхаш дара хьалхашка латта доккхий декхараш хIара шера тIеххоачашдеш ба НГДУ мехкдаьттахой. Укх шера цар шоай низаца хьалдеш хинна бархI квартира йола цIенош кастта хьалдаь а даьнна, ханал хьалха эксплуатаце дIадала лерхIаш да. Иштта дика лел бувзама узел хьалъечара гIулакхаш а. Лоацца аьлча, шоай низаца гIишлош хьалъяра йола программа кхоачаш ца еш цхьа шу дIадахийтац «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша.

Шоай еча йоаккхонна, иштта XIX Ерригсоюзни партийни конференце резолюцешта, КПСС ЦК июльски (1988 ш.) Пленума решенешта жоп а луш, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Цунга хьежжа да цар шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера доаха къахьегама толамаш. Дерригача технико-экономически хьокхамий паччахьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши цар дикка тIеххоачаш ца деш цхьа бутт дIабахийтабац укх шера. Цудухьа мехкдаьттеи гази яккхара, товарни продукци маьхалъяккхара бархI бетта задани ханал массехк ди хьалха кхоачашъяьй НГДУ коллективо. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа ер шу доладелча денз цо даьккхад ялх эзар тонн «Iаьржа дошуви» итт миллиони 143 эзари кубически метр гази. Заданел тIех маьхалъяьккхай бIаьш эзараш сомий маьха товарни продукци. Ший потребителашта поставкаш яра договорни декхараш а толаме кхоачашдаьд цар.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 22 процент тIеххоачашъяьй. Духхьал из лакхъяра чотагIа даьккхад планал совгIа мел даьккха мехкдаьттеи гази. Шера планагIа УБР лаьттан ченаш техкараша бурув теха йисте а яьккха, мехкдаьтта доахарашка хьаяла езаш яр ялх скважина, хIаьта бархI бетта царга хьакхача езараш йиъ яр. ХIанзлехьа бурувдеттараша йисте я яьккха, мехкдаьтта доахарашка дIаеннай цхьайтта скважина, шера йола план шозза гергга кхоачаш а еш.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, башха-дика къахьегама толамаш доахаши хадданза социалистически яхье хьалха латташи бIаьш мехкдаьттахой ба укхаза. Царех ба мехкдаьттеи гази йоахача йиълагIча цехера оператораш Н. Н. Занкин, Г. Кукленков, технолог В. Жукова, токарь А. Хрипченко, кхоалагIча цехера оператораш И. Киселев, В. Чеботарев, А. Пименов, скважинашта капитальнии лаьттан кIалеи ремонт еча цеха бурувдеттар Н. Дорофеев, оператор М. Мутиев, бурувдеттар С. Шатов, бурувдеттачун гIонча В. Хасанов, оператор Р. Исаев, кхы дуккха бараш а.

Б. БАШИРОВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ТОЛАМГАРА—ТОЛАМГА

Шелковской района «Коминтерн» колхоза шурий ферма коа чуводача хьалтеха доал, «Уллув цхьаккха тIехьавусар воацаш — из я коллективни къахьегама девиз, из да вай замо дIадехар», аьнна доккхийча алапашца даь йоазув а долаш лозунг. Цо хьалхадоаккхачунга хьежжа къа а хьег укх пятилетке ферма коллективо. Дуккха тIеххоачашйир цо шура яккхара, из паччахьалкхенга йохкара дIадахача шин шера планаш.

Кхы а дикагIа къахьег пятилетка укх кхоалагIча шера. ДIабахача ялх бетта план 930 тонн йолаш паччахьалкхенга 1013 тонн шура ехкар. Из хул соахка цу юкъа ехка хинначул 607,8 центнер дукхагIа. Иштта хьаьнала къахьегарах района фермашта юкъе яьржача социалистически яхье котало яьккхар а лаьрхIа района сийлен улга тIа яьккхар цу ферма коллектив.

Колхоза а ферма а кулгалхошта боккха тоам беш кхы а цхьа хIама да. Масала, бархI бетта хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура, соахка цу юкъа яьккха хиннача 68 килограмм дукхагIа хилар. Цул совгIа хIанзалца ехка ерригa шура цхьоалагIча классах лоархIаш дIанийцар паччахьалкхено.

Цу хьокхамашка кхача новкъостал даьраш ба эггара хьалха доаркаш Ансарова Айзан, Магомадова Совдат, Абдулмежидова Зара, Альмурзаева ТIаус, кхыбараш.

Дуккхача хана денз къахьегаш йоккха балха опыт Iоаьча цар шоай профессе говзал дIалуш Iомабаь, хIаьта хIанз шоай декхарех толаме лоархIабеш хьабоагIа къона доаркаш а кIезига бац. Масала, Каштатырова Зарет, Вагапова Макка, Абумуслимова Тамара, къона коммунист Мадашева Загира, кхыбараш.

«ЦIе косынка» яхаш комсомольско-кагирхой коллективашта, къонача доаркашта юкъе конкурс чакхйоакх районе хIара шера. Ах шера баьча балха итогех цу конкурсе хьалхара моттиг цу колхоза комсомольско-кагирхой коллектива, доаркашта Каштатырова Зарета, Вагапова Маккина хьожайир. Юкъера лаьрхIача 30—40 процент тIеххоачашйир цар шура яккхара ах шера планаш.

Мишта карагIдоал ферма коллектива уж толамаш даха? Цу хаттара жоп лургдар — ферма заведующи Х. Нутаев лаха эттача, цIеча уголоке коравир тхона. ЦIена, лостам болаш яр чухьа. Пенашта гIолла хьалтеха яр шийтталагIа пятилетка йолаеннача хана денз коллективо болх мишта бу хьахьокхаш йола графикаш. Истола тIа керда газеташ, журналаш ухкар. Бос бола телевизор латтар. Лоацца аьлча, салоIача хана наха мел эшар дар цу чу. ХIаьта массанена дукхагIа гургйолча хьалъэлла цIе вымпел яр — района фермашта юкъе укх шера ялх бетта яхье котало яьккха хиларах тешал.

Ферма гIулакххех къамаьл деш дагIаш Нутаева аьлар:

— ПодрядагIа болх беш я тха ферма укх шера. Цудухьа шура дукха яккхаро дог гIоздаккхац тха — хьайбаш леладерий, нагахьа санна из яккхарга дIадодар планал лакхагIа хилча. ХIана аьлча цу гIулакхах тийша да цар алапеш. ДIадодар кIезигагIа мел хул лакхлу уж. Из бахьан долаш, шура яккхарга дIадодар ма хулла лохде гIерт.

Цу гIулакха тIаерзаяь дукха мероприятеш чакхйоах ферме. Масала, доакъар. Хьайбаш Iангара дахара тоъал Iалашдир из соахка. Цхьабакъда, духхьал дукхагIа шура яккхара мара йоакхо ца еш, хIаьта хьаьшка шортта Iочу а дилле хьайбаша ца дуаш дисар дIакхоссаш хиннача хана санна а доацаш, доакъар кхоачам болаш дале а, из кIезигагIа дIа а дохийташ шура алсамъяккхара дукхагIа теркам тIабахийтар укх шера доахан Iангара доахаш. Масала, дикагIа дуаргдолаш, хIаьта диачул тIехьагIа маша тIакхетаргдолаш, чах доакъара свеклаш тохар аьта а аьте, концентраташ шоаш йолча тайпара а ца луш, дIайхача хи чу э а йийя, царех худара хьисапе муж бора, аьлах, силосах патока, микродобавкаш тохар. Даанза диса доакъар дIахоссацар. Хьагул а дий, кормокухне дIахьора. Цига хьаьн а дий, юха а хьаьшка дуллар. Иштта болх вIаштIехьбаккхаро аьттув балийтар цхьа центнер шура яккхарга ах шера планагIа доагIачул 78 кепиг кIезигагIа дIадахийта.

— Из хьалхара чIагарг да, аьнна ала йиш я, — йоах Нутаева. — ХIана аьлча, соахка а цул хьалхарча шерашка а цхьа центнер шура яккхарга планал дикка дукхагIа дIадодар. ХIанзара толам подряд юкъейоалаярах даьнна беркат да.

Доакъар кIезигагIа дIа а дохийташ дукхагIа шура яккхара хадданза йоакхо ю хIанз а. Моша дар графикагIа хьатIакхухь фермана. ХIаьта доаханна тел хьалха санна ата а ца оаташ хьекхачул тIехьагIа ше долча тайпара.

— Оатача хана баьций дукха сок йов, цунца цхьана пайдана йола хIамаш а, — йоах Нутаева. — Цудухьа лу оаха укх шера моша доакъар ше долча тайпара. Цул совгIа, аьтачул тIехьагIа кхай тIара хьадахьаш новкъа, михо лафеташ тIара Iоъаракхувсаш а дукха дов из.

— Фу ду оаша нагахьа санна болхлочо къахьегама дисциплина толхайича? — оаха даьча хаттара жоп луш Нутаева аьлар:

— Къахьегама дисциплина телхаяьчунца, гаьна ца доаккхаш, цу сахьате ферма совет хьагул а йийя, къаьстта къамаьл хул тха. Кхетадойт цунга, цо далийта гIалат ферма ерригача коллектива зе деш долга. ХIаьта цкъа дийцачул тIехьагIа кхы дувца дезаш а хилац. Ферма коллектива вахарца дола деррига дешаш къестадер ферма совет я. Болх эргабаккхара, тоабара, кхыча дешай хьакъехьа баь соцам лаьрххIа леладеча журнала тIа дIа а язбий, совхоза кулгалхошка тахкийта, могабайта дIабохьийт.

— Подряд юкъейоалайича а нийслу дисциплина телхаеш? Цу хьисапе къахьегаш болх во бечо, гIалаташ дувлийтачо хетаргахьа ший киса «жIов» ма тохи?

— Да-м иштта дар из. ХIаьта. бакъдар хIана алац, нийслу. ХIана аьлча, хозрасчетагIа болх бе укх шера мара доладеннадац тхо. Укх шера хьалхарча шин бетта, Iа яххача тайпара киса «жIов» кхийттачул тIехьагIа мара, кхетаданзар цхьабараша гIалаташ дувлийтар а планаш кхоачаш ца яр а шоай экономикана мел зене хIама да. Цул совгIа, гIулакх миштад аьлча, шура яккхара план ерригача коллективо кхоачашйича мара лац заданеш тIеххоачашъеча доаркашта кхы тIа ахча. Цудухьа, дукхагIъяраш ферма совете йолча цар, низ дIакхоачар ду дисциплина чIоагIъе гIерташ. Царна из карагI а доал. Масала, март бетта ший бехк а болаш цхьа доарка балха тIехьайисар мара, кхы кхоачамбоацар нийсдалийтадац укх шера. Соахка цу юкъа дисциплинах дош дувца кIира кIезигагIа дале шозза гулора совет.

КПСС XXVII съезд хинначул тIехьагIа, цун решенешта жоп луш паччахьалкхенга шура йохкара карарча пятилетка план диъ шераи ах шераи кхоачашъе дош деннадар цу ферма коллективо. Дагалаьцар цар кхоачашхургхиларах теша йиш йолаш да хIанз. ХIана аьлча, кхаь шера план укх шера нийс бетта кхоачашхургья цар.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТАТАРСКИ АССР. СУРТА ТIА: «Татнефть» объединене бурувдеттача балхий Альметьевски управлене эггара кIоаргагIа скважинаш яхара тIехьарча социалистически яхье хьалха латта мастера Азгар Хабибуллина бригада.

М. МЕДВЕДЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦХЬА ДА ВОЛАШ

Хала хьувзар Наьсарерча юртбоахама гIишлонхой шоашта эшар хьангара хьадехаргда, хьанга ладкъаргба ца ховш. Дай сов дукха хиларах — цхьаккха да воацаш бисабар уж. Къаьстта хоалуш бар из кегар хьалха промышленни лоархIаш хиннача укхазарча шин ПМК-га. РАПО системе дIачуяхачул тIехьагIа цIераш хувцарал совгIа цар балхаца хинна эргало ярцар. Цхьаннех «Назрановская», шоллагIчох «Экажевская» аьнна цIераш а техка РАПО тховкIала яха яле а хьалха ханна аппарташ а начальникаш а шо-шоаш бол-болча бисабар цига. Цудухьа, уж а тувлабеннабар бокъонца вола шоай да малав ца ховш, хIаьта уж болча уха заказчикаш а бисабар хьанга фу аргда ца ховш. «Назрановская» яхача МПМК-ас «Экажевская» яхача МПМК хьожавора совхозера е кхыча организацера вена заказчик. Цо — РАПО хьожавора из, РАПО — райисполкоме. Цигара юхаболабе безаш хулар из никъ. ДIатIаэцацар гIишлонхоша шоашта пайдане боаца болх-заказ, тайп-тайпара бахьанаш а лехаш. Бюрократизм кIоарглуш йоагIар.

Укх деношка из дош дувца дукха нах гулбелар РАПО. Уж бар цу МПМК-а коллективаша цига бахкийта хержа уполномоченнаш — 24 саг. Собрани хилар цар. Атта декхар дацар царна хьалхашка эттар: уж ши организаци вIашагI а теха царех цхьа организаци хьае а, хIаьта цхьа начальник хургволаш хIама де а аьнна бахкийтабар уж. Цар из декхар перестройка законо яххача тайпара дизза кхоачаш а дир. Массавар раьза а волаш вIашагI а теха цхьа объединени йир цу шин МПМК-ах «Назраньагропромстрой» аьнна цIи а тилла.

ЦIенача демократически хьисапе чакхдаьккхар начальник хоржа гIулакх а. Уполномоченней пурамийца къайлагIа кхадж тоссача списка юкъе кхо кандидатура яхар: РАПО совета председатела гIишлон даькъа вола заместитель М. Дударов, «Экажевская» яхача МПМК начальник Г. Килоев, «Назрановская» яхача МПМК начальник А. Арапиев.

Хьалхарча турах кхадж тессача шиъ висар. ШозлагIа тессача цаI висар — М. Дударов. Из ва хIанз «Назраньагропромстрой» яхача объединене совета председатель. Юрта боахаме керда хьаеллаш йола гIишлон организаци а цу юкъе гIоргьяр.

Иштта хбахилар из керда орган. Кулгалхо а цаI ва, бухгалтер а цу собране хержар уполномоченнеша — из ва хьалха «Экажевская» яхача МПМК хинна бухгалтер А. Темирханов. Цигга херджар объединене керттера инженер а — Г. Килоев.

ХIанзчул тIехьагIа тоадала долалургда аьнна хет РАПО системе болх беча гIишлонхой гIулакхаш.

М. КАРАЕВ.

ХАЛОНАШ ЭША А ЕШ

Ховш ма хиллара, аьттув боацаш хилар ер шу юртбоахама къахьегамхошта. Цкъадале, бIаьстан юхье, дийлхача догIаша аьттув хилийтанзар цар дикагIйолча агротехнически ханашка бIаьстан кхашкара балхаш чакхдаха. ШозлагI-дале, кхы аттагIа хиланзар царна кхедаь ялаташ чуэца а.

— Сона дагадоагIача хана денз, — хIанз мо низткъала хиннадац тхона цхьаккха шу а, — яхаш дувц «Экажевский» совхоза коартолаш кхееча звенон кулгалхочо Аушев Ювсапа, — укх шера юххьанца денз цIаккха ца хадаш лаьттача йоачаша Iалаьмате новкъарле йир тхона лерхIаш хиннача бесса хьувкъам кхебе а, иштта ханнахьа из чуийца баккха а.

Из иштта хиннадале а, белгалдаккха доагIаш да, къаьна механизатор Аушев Ювсап керте латтача звенос низ ца кхобеш шоашта могачогIа дика къахьийга хилар. Цхьа бIаь гектар я укх шера цар коартолаш кхеяь майда. Юххьанца во дар хинна сурт: 80 центнер мара яцар цхьан гектара тIара чуэца коартолаш, 130 центнер планагIа йоагIача. Дог деха вар звеньевой а, иштта цун звенона чубоагIа берригa нах а. Цхьабакъда, боханзар уж, шоашта могар хьадир цар шоай хьувкъам боахаме эггара лакхагIа хилийтара.

— Фу дергда вай, тхоашта могар-м даьдар оаха, хIаьта а Iалама низ котбаьлар-кх, — йоах Ю. Аушева, — ДIахо кхы а ха ма йоагIий, гуш хургда-кх из, тха бехкагIа хIама талха моттиг-м нийслургьяц.

Лакхе вай белгал ма даккхара, юххьанцара укхаза чуэца хьувкъам эсала бар. Цул тIехьагIа, звенос барт бир: хIанз укх сахьате вай чуэцаш бола хьувкъам лоха ба, цудухьа кIезиг-дукха сабар дича бакъахьа да, аьнна. Из иштта хIана дар аьлча, юххьанца чуэца йолаяь коартолаш, уж шоаш цец а боалаш, кагий яр. Маьха цу хана уж езагIа хиннаяле а, цхьабакъда, цар баь барт харцахьа хиланзар.

Массехк ди даьлар цул тIехьагIа. Совхоза кхашка балхаш дIахьош дар. Цхьабакъда, Ю. Аушев керте латта звено салоIаш яр цу юкъа. Цар керттера декхар, шоаш хьалха тIанийца социалистически декхараш толаме кхоачашдаь а ца Iеш, уж тIеххоачашдар дар.

Цул тIехьагIа массехк ди даьлар. Йоачаш а сайцар цхьан юкъа. Звенос юха а дIаболабир шоаш соцабаь хинна болх. 80 центнер мара хиннаеце а, дIахо кхы тайпа дар гуш хинна сурт. Планал дикка совгIа бар гектара тIара цар чуэцаш бола хьувкъам.

— Дукха ха я аз укх боахаме болх бу, — йоах тIеххьара Ю. Аушева. — ДукхагIа долча шерашка коартолаш кхееш хиннав со. Сона дага а доагIаш, укх тайпара аьттув боацаш шу нийсденадац сона цIаккха а.

Деррига а аьттув болаш хилац массаза а. Балха тIа хьона ца моттар а нийслу. Иштта нийсделар из, вIалла дага а доацаш, Аушев Ювсапа а. Цхьабакъда, дега из чIоагIа Iаткъаш дале а, веха хIама дац цун. Из тешаш ва ший балха опытах, хьинарах, хIанз а ший низах бIубенна ва къаьна механизатор.

Иштта цунах бIубенна ба цу боахама кулгалхой. Къаьстта Ювсапа деналах, дIахо цун карагIа мел даргдолча дуккхача дикача гIулакхех, дог тийша ба цун звенона чубоагIа къахьегамхой а.

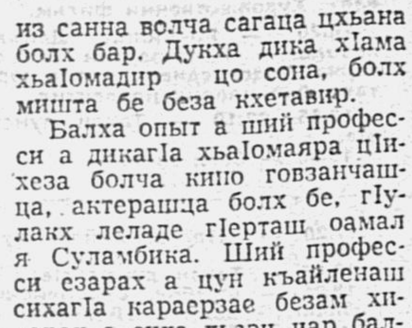
ЗIамига яц Ю. Аушев керте латта коллектив. ДукхагIбараш кхалнах ба уж. Укхаза керттердар фуд аьлча, барттайна я из коллектив. Цар дика кхетаду шоай звеньевой дагардар, дIахо шоашта хьалхашка латта декхараш.

— Къайле яц, — йоах цу звенон йоккхагIйолча болхлочо Гагиева Любас, — дIаихача шерашка хIанз санна дог а лазаш болх баьб оаха, бакъда, цу хана тхох дог лазаш а, е оаха фу ду хьожаш а, нагахьа саг вацар тха боахаме. ХIанз кхы тайпа да гIулакх. Массаненна а шаьра хов, Iайха хьадаьр мара дIахо хьона хург ца хилар. Цудухьа, тха звеноцара хIара болхло доккхача хьинарца къахьегаш ва.

ТIеххьара безам ба Ю. Аушев керте латтача звенона чубоагIача дикагIболча болхлой цIераш яха, уж ба Гагиева Люба, Акилова Асма, Аушева Лейла, Гагиева Эсет, Аушева Марем, иштта кхыбараш а.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

БIУБЕННА ГIА БОАХАШ ВА КИНОРЕЖИССЕР

Мамилов Ахьмада Суламбик вай республике а мехка а наха дика вовз артист а кинорежиссер а из хиларца. Ше каралаьца професси езаш, цунца хьашт долаш, творчески балха тIа дика аьттув боалаш хьавоагIа Суламбик укх ткъаьи пхиъ шера. Дика мах беш тIанийцар театр а кино а дезараша цо ловзаяь ролаш, оттадаь кинофильмаш. Йоккхача профессиональни говзалца, дег тIара, наьха дегаш тохадолийташ болх бу Мамилова сцена тIа из вале а, фильм доаккхаш вале а.

Укх деношка шовзткъеи итт шу дизар Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни деятель, М. Горьке цIерагIча Москверча киностуде кинорежиссер волча Мамилов Суламбика. Царех ткъаьи пхиъ шу халкъа искусствана дIаденнад цо.

1962 шера Ленинградера театра а, музыка а, кинематографе а паччахьалкхен институт чакхъяьккхача денз дукха балхаш даьд Суламбика Нохч-ГIалгIай театра артист волаш, Нохч-ГIалгIай телевидене режиссер волаш, тIаккха Одесски киностуде режиссер волаш а, иштта кхычахьа а. Дагаръяь а йиц а варгвац цу юкъа цо спектаклашка, кинофильмашка ловзаяь еррига ролаш. Царех цхьаяраш ювцаргья вай.

ХIанз а тIехьа республика театр дезараштa дагалатташ я Хамидов Iабдуллас язъяьча «Лергбоацараш» яхача драмах вай театре оттаяь хинна спектакль. Из хетаяьяр Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпашийна. Цу спектакле гIалгIай зIамига сага бIухочун Баркинхоева роль ловзаеш хилар Мамилов Суламбик.

Спектаклга хьажа баьхкарий дегаш тохадолийташ, цар дегашка кIоаргга лар юташ дар Мамилова гойта бIухочун сурт-сибат. Зритель тешавеш, бокъонца вахаре хиннача цу хIаман къаьга сурт оттадеш хьекхар артиста гIалгIай къаман бIухочун денал, курал, моастагIчоа духьала лаьттача дега чIоагIал.

Цо ловзаьча хьалхарча кинеролех яр М. Ю. Лермонтова «Вай ханара турпал» яхача романах даьккхача фильмерча Казбича роль. Массане а дог Iабаш йоккхача профессиональни говзалца хьахьекхар цо лермонтовски турпалах яьхка вайнаьха оамалаш, автора романа тIа гойта цун сурт-сибат. Наха хозахетарца тIанийцар Суламбика хьалхара из кинороль. РСФСР искусства заслуженни деятель волча, из кино даьккхача режиссера Ростоцкий Станислав Иосифовича Суламбика ловзаяь Казбича роль ювцаш аьлар:

— Дукха низи хьинари дIадехаш, дукхача хIаманна саго сатоха дезаш я искусство. Казбича роль кийчъеш кIезига къахьийгадац киноартиста Мамилов Суламбика а. Казбича сурта хьисапа тIа валара цхьан шераи ах шераи модж лелайир цо. КIора мо Iаьржа, хоза модж яр Суламбика. ТIаккха Казбич санна говра тIа вагIа Iомалуш а хилар из говраш кхоабача заводе. Дика говрабаьри хилар Суламбиках. Карагез яха Казбича яр мо хинна говр а Суламбика ше хержа кара Iомайир. Фильма тIа гуш да актера из дика карагIдалар. ТIаккха мел дика а бокъонца романа тIарча турпала таралестащ а ловзайир Казбича роль! Укхаза дика накъадаьлар лоаманхочун оамалаш зIамига волча хана денз Суламбика дика йовзаш хилар, цунах шийх уж йоахкаш хилар а.

Казбича роль кино ловзаяьчул тIехьагIа киноискусствацара безам совбоал Мамилов Суламбика. Из бахьан шин шера йолча кинорежиссера курсашка деша дIаотт из. Цига цунна кинорежиссера говзал хьехаш хул Максим Горькех лаьца «Максима къонал» яха фильм оттадаь вола Трауберг Леонид Захарович. Цига Суламбика бовз киноискусстве цIихеза бола кино говзанчаш Хуциев Марин, Алов Александр, Наумов Владимир, иштта кхы дуккха бараш. ЛадувгIаш хул курсашка цIихезача Ромма лекцешка. Курсашка дийшача шин шера ший хургйолча кинорежиссера профессеца хоттаденна дукха хIама довз Мамиловна, дукха хIама хьаIомаду кино оттадара йоккха балха опыт йолча Советски говзанчашкара. Цига яьккха ха каст-каста дагайох Суламбика хIанз а. Ше деша ваьгIа 1968 — 1970 шераш дувцаш Мамилова аьлар:

— Курсашка дешаш хIара курсант ший хургйола професси чIоагIъеш фильм даккха дезаш вар. Цо даьккхача фильмах, дика е во цунна из карагIдаларах, тийша дар кинорежиссера диплом цунна хьадалар. Цудухьа йоккха экзамен яр из тхоах хIаранена. «КIайча лаь бос» яхаш дар цу хана аз даьккха эггара хьалхара фильм. Из фильм даккха Ленинграде вахар со. Фу дувцар цу фильмо? Сенах дар из?

Из фильм дар зIамигача саги йоIаи юкъерча безамах, кагирхой гIозача вахарах, кхелах, вIаши къаьста баха царна ца магарах. Фильма тIа бийцараш мугIарера нах бар: йоI — метро контролер, зIамига саг — Мухински училища студент. Сога хаьттача, кхоачамбоацараш кIезига дацар аз даьккхача фильме, хIаьта а экзаменационни комиссе дика мах беш дIанийцар са болх. ЧIоагIа дог айденна, гIадваха вар со кинорежиссера профессех болх бе сайна тешам баларах.

Уж курсаш а яьха, Нохч-ГIалгIайчене цIавеча Грозненски телевидене студе болх бу Мамилов Суламбика. Цига балха хиннача юкъа массехк кинофильм киноочеркаш кийчъю цо Социалистически Къахьегама Турпалах, Советски Союза халкъа артистах Эсамбаев Махьмудах, Социалистически Къахьегама Турпалах гIишлонхочох Хаджиев Шамсудинах, республика цIихеза волча хьажкIаш кхеечох Гантемиров Ширванех, иштта кхы дуккхабарех. Уж балхаш деча тоъал хIама карагIдаларах «Нохч-ГIалгIай искусствай заслуженни деятель» яха сийлен цIи елар Мамилов Суламбика. Цул тIехьагIа Дагестански АССР «Лизгинка» яхача халхара ансамблах «Лизгинка» яха телевизионни фильм даьккхар цо. Из фильм Ерригсоюзни фестивале музыкальни фильмай хьажаре диплом а луш, белгалдир дикагIчарех цаI хиларца.

ХIаьта а дог Iабанзар Мамилов Суламбика. Цун чIоагIа безам хилар кхы а доккхагIа, лоархIам болашагIа дола хIама хьаде. Художественни фильм шийна доаккхалой хьажа безам бар цун. Эггара тIехьа дага а доацаш 1977 шера «Одесса-фильме» болх бе дIавийхар из. Керда коллектив, цIенхаштта Iомаде, хьаэца дезаш — дуккха дар уж хьалхашка лаьттараш. Цхьабакъда, уж халонаш эшаяйтар цунга даим дагалаьттачо. МоллагIча бесса чоалхане а хала а коллектив яр аьнна, нахаца товш, дега йIовхал, Iинерза оамал йолаш саг ва Суламбик ше. Наха везалуш а сий деш а саг ва из миччахьа кхачарагIа. Цудухьа дукха ха ялале кердача коллективе сий даьлар цун хIаманна сиха дух тIа вала ховш, дика кхеташ хиларах.

Ю. Фомбышенко «Розовый куст» яхача повестах фильм даккха тIадулл цунна киностуде кулгалхоша. Э. Смирновца цхьана сценарий а язъяь из болх кхоачашбе волалу Суламбик. Сценаре чулоацам сакъердаме хиларца сиха а дега тоам болаш а дIаболабу цо из болх. Сценаре тIа дувцаш дар Совета Iаьдал чIоагIлуш хиннача шерашка бандитизмаца уголовни розыско лоаттабаьча къовсамах. Фильме дакъа лаца къонача режиссера бех цу шерашка цIихеза хинна актераш Гердт Зиновий, Дуров Лев, Водяной Михаил, иштта кхыбараш. Уж бувцаш хIанз Мамилов Суламбика йоах: — Сона виц ца луш хьавоагIа Гердт Зиновий. Цо санна къахьегаш бола нах кIезига байнаб сона, карагIдаьнначох лоIам хинна Iеш вац из. Ираз да из санна волча сагаца цхьана болх бар. Дукха дика хIама хьаIомадир цо сона, болх мишта бе беза кхетавир.

Балха опыт а ший професси а дикагIа хьаIомаяра цIихеза болча кино говзанчашца, актерашца болх бе, гIулакх леладе гIерташ оамал я Суламбика. Ший професси езарах а цун къайленаш сихагIа караерзае безам хиларах а сиха хьаэц цар балхацара дика мел дар.

Цудухьа «Дамское танго» яха шоллагIа фильм даккха аьнна болх болабелча, цо цу фильма керттера турпал волаш дакъа лацара хьех къонача а къаьнача а зрителa дукха веза киноактер Советски Союза халкъа артист Крючков Николай. Из фильм доаккхаш кинорежиссера хьалхашка эттар ший тайпара чоалхане декхараш: эрсий къаман оамалаш, гIулакхаш, вахар кIоаргга довза а гойта а дезаш дар фильме. Фильма тIа дувцар къаман хала вахар, наьха кхелаш, дагадоахкараш. Укхаза цунна новкъостала вера актер Крючков Николай, фильме дакъа лоацаш бола кхыбола актераш. Дика фильм оттаде карагIдаьлар Суламбика. Зрителаша а кинокритико а дика мах беш тIанийцар цун «Дамское танго» яха фильм.

— МалагIа киножанр я хьа дего къоабалъеш тIаэцар — комеди, драма, трагеди, е кхыяраш, аьнна даьча хаттара жоп а луш, Мамилов Суламбика аьлар:

— Аз-м хержац жанраш, сога хаьттача дикача кинорежиссера бе-башха яц моллагIа а жанр. Са дукхагIа безам хул комедеца, трагикомедеца болх бе. ЧIоагIа безам ба кIоарга юмор йола психологически драма оттае.

1981 шера Одесски киностудера Москверча М. Горьке цIерагIча кхувшбоагIарий Центральни киностуде кинорежиссералла болх бе дIавех Мамилов Суламбик. Цу хана денз цига болх беш ва из. Цига волаш цо эггара хьалха даьккха фильм дар «ЭгIазлон ди» яхар. Цу тIа кинорежиссера хьекхар вай хIанзарча вахара нравственно-этически проблемаш: сага дикали воли, къизал, саги Iалами яхараш. Тахан общественносто чIоагIа теркам бу цу проблемай, эггара иратIа уж хиларца. Цхьа хIама да Суламбика оамалца белгалдаккха доагIаш. Ше даьккха керда фильм эггара хьалха ший мехкахошта хьокх цо. Ший мехках а нахах а дог лазаш, уж безаш хилар да из. Цунна эггара боккхагIа хет ший мехкахоша баь мах, дезагIа хет цар оалар. Цудухьа Суламбика даьхача фильмай премьераш вай республике хьавена волаш дездир Суламбика. Из укхаза хIанз керда фильм оттадеш ва Б. Приставкина язъяьча «Бийса йоаккхаш яр дошо моархилг» яхача произведенех. Повеста авторца цхьана сценарий а язъяь, хIанз Серноводске из фильм даккха волавеннав кинорежиссер. Приставкина повеста тIа ювца ха дика йовзаш а из лайна а ва из. Цудухьа кIезига яц цунца ювзаенна йола проблемаш. ТIатеIIа из фильм доаккхаш болх беш я хIанз цун группа.

Творчески низах бIубенна, кхы дуккха а нах гIозбоахаш дола кинофильмаш оттадара тоъал говзал шаьръяь, ший професси кIоаргга Iомаяь волаш накъавера Мамилов Суламбик ший ах бIаь шу дизара юбилейна. Укхаза цунна ловца баккха дог отт: «Еррига творчески планаш кхоачашъе низ тоъалба хьа, иразе а дIаьха а вахар хилда хьа», — аьнна.

С. ШАДИЕВ,
СССР журналистий Союза член.

Доазол дехьара

Олимпийски курьер

ТIехь - тIехьа кIезигагIа хул 17 сентябре Сеуле XXIV ахканара олимпийски ловзараш долалургдола ха. Диъ шера цкъа хулача эггара йоккхагIйолча спортсмений событега тIеххьара кийчонаш я еш.

Ловзараш хьаделлара церемонега кийчлуча дешархоша репетице дIахьувкх корейски къаман тэквондо яхача кIалтохаргах латара приемаш.

АП—ТАСС телефото.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КХОАНЕ МИШТА ХУРГЬЯ ХОЙТА КЕРДА УИЛАШ

«Глобальни проблемаши массане юкъара кхерамзлен» — цу тайпара девиз а йолаш 29 августа денз 3 сентябре кхаччалца Сочена юхерча Дагомысе хилар 38-гIа Пагуошски конференци. Цига дакъа лоацаш хилар дуккха тайп-тайпара политически уйлаш йола, дуккхача мехкашкара бIаьш Iилманхой. Цхьабакъда, уж берригаш а цхьан дагарболаш ядерни кхерам дIабаккхара тIехьара болам дIаболабаьрий — сийлахь-воккхача физика Эйнштейн Альбертеи английски философа Рассель Бертранеи идеяна тIехьа бар. Шоаш 1955 шера кепатеха араяьккхача цIи хезача манифеста тIа цар аьннад: «Кердача тайпара уйла е Iомадала деза вай. Вай Iомадала деза воашка вай чудоагIаш йолча лагеро тIема котало яккхара малагIа гIа баккха беза яха хаттар де ца а Iомалуш, хIана аьлча цу тайпара гIа боккхалга кхы долаш дац; вай воашка хатта деза кхы тайпа хаттар: герзашца кийчбаь тIом хьоаца бара, цунна юкъе дакъа лоацараш катастрофически хIалак бергбола тIом ца хьоабара малагIа гIа баккха беза».

Цу манифеста дола жоп хинна дIаэттар 1957 шера нюле Малхбузен а Малхбоален а боккхагIа бола Iилманхой эггара хьалха вIашагIкхетар. Уж вар 22, хIаьта уж гулбелар Пагуош яхача Канадски поселке. Цу вIашагIкхетаро дIайолайир герзаш дIадахара тIехьарча Iилманхой дунен халкъашта юкъерча организаце юхьиг, дерригача дунен тIа из йовзаш я Пагуошски болам санна. ХIанз 30 шу совгIа ха дIаяхачул тIехьагIа цIаккха ца хиннача тайпара, ховш да Iилман уйла боккха низ хилар, адамашта эшаш бола, уж дийна дисара эшаш бола. Къаьгга ховш да иштта Пагуошски болам дIаболабаьраша кхайкаяь идеяш, мадарра аьлча, кхоане мишта хургья хойта керда уйла хинна дIаэтталга.

Пагуошски боламе дакъа лоацараша хьокхам белар адамлен кхелашта, цун исторена, прогрессана бехктокхаме а лакха нравственность йолаш а хила дезара. Цар балхо адамленна новкъостал ду ше цаI хилар кхетаде, боккхача боараме болча кхерамца къовсам лоаттабанза баргбоацалга кхетаде, массане юкъара никъ цхьацца болча наьха эгоизмал тIех хилар цу е вокх социальни тIоане, цхьаццадолча мехкий а паччахьалкхений союзий а хьаштел тIех хилар кхетаде. Пагуошски боламо кIезига пайда баланзар дунен халкъашта юкъера лоархIаме документаш кийчдара. Дагомысе хиннача вIашагIкхетаре дакъа лоацараша дийцар тIема промышленность машара рельсашта яккхара хила тарлу наькъаш, соглашенеш нийса кхоачашъяра тIахьожам лоаттабара дешаш, гонахьарча хьала глобальни проблемаш, мехкаш кIезига дегIадаьхка хилар, къел, моцал дIаяккхара проблемаш.

Пагуошски конференце дакъа лоацарашка Дагомысе дахьийтача моаршала письмо тIа М. С. Горбачева боккха мах баьб массане юкъарча, цаI долча, вIаший дувзаденна долча дуненна дика дар хилийтара Iилманхоша деча балхий.

РАКЕТАШ ДIАЙОАХАШ ЛАТТ

АргIанара гIа баьккхаб гаьна кхетар юкъерча боарамеи кIезигагIеи дола ракеташ (РСМД) дIаяхара хьакъехьа советско-американски Договор кхоачашдара наькъагIа. 28 августа Астрахански областа Капустин Яр яхача испытательни полигоне лелхийтай твердотопливни мобильни кхо ракета РСД-10 (СС-20). Дагадохитаргда вай диъ кIира цул хьалхагIа Казахстане ОТР-22 яха йиъ ракета эккхийталга, цул тIехьагIа дIаяха йолаьй коача доагор чудола ракеташ Р-12 (СС-4) Белоруссеи РСД-10 яха ракеташ Читана юххеи.

Советски машара лелхамашка чIоаггIа хьожаш хиннаб шинна а оагIон специалисташ - тIахьожамхой а цул совгIа, ядерни герз дIадоаккхаш дIайолаяь процесс кIоарглуш а шерлуш а дIахоях ловш йола еррига дунен общественность а. Цудухьа кхетадеш да РСМД хьакъехьарча ДоговорагIа декхараш американски оагIоно мишта кхоачашду хьожаш дерригача дунен тIа теркам беш хилар. ЧIоагIа хоза хеташ тIанийцар, масала, ФРГ оборона министерства, Малхбузен Германе территоре тIа латта гаьна кхетар юкъерча боараме дола «Першинг-2» яха американски ракеташ лаьрхIача тайпара 1 сентябре араяха йолаю, аьнна баь хоам. Эггара хьалхара ракетий парти США дIайохьийтаргья, цига уж вIашагI а яьха РСМД хьакъехьарча Договора условешка хьежжа уж дIайоахаргйолаш. ХIанз «Першинг-2» яха 18 ракета ФРГ-арча базашка латташ я, кхы 24 ракета а я резерва хьисапе цу мехкарча американски бIун тайп-тайпарча складашка. Царел совгIа, дIаяха езаш я иштта 62 ткъамаш дола ракета а. ФРГ территоре тIара гаьна кхетар юкъерча боарамен кIезигагIеи дола ракеташ цIеньаь араяьха йовла еза кхаь шера.

Хайльбронне (Баден-Вюртемберг лаьтта) «Першинг-2» яхача ракетий база йолча моттиге дуккхача наьха антивоенни митинг хиннай. Цига дакъалоацаш хиннараша белгалдаьккхад, ядерни герза уж системаш ФРГ-ара араяха езача гIулакх кхачар машара тIехьарча къовсамхой толам ба, хIаьта цунах герзаш Iоадара духьалара къовсам хьалхьоабара йола стимул хинна дIаотта дезаш хIама а да, аьнна. Митинге дакъалоацаш хиннараш духьала хилар дIайоахаш йолча ракеташта «компенсаци» яра планашта, ФРГ территоре тIа йолаьяча «ОТМ Фордж-88» яхача НАТО маневрай серена.

США, ФРГ, Франце, Канада, Дане 340 эзар салтеи эпсари юкъе а волаш йола уж ученеш еча хана доккхийча боарамегIа комбинированни операцеш чакхйоах, цига дакъа лоацаш авиацин флоти а долаш. Хадданза Малхбузен Германе дислокаци яь болча американски бIуна ВIашагIкхийттача Штаташкара кхы тIа хьавоалаваьв 17 эзар салтеи 1.500 единица тIема техникеи.

ФРГ демократически общественносто лерхI цу тайпара низ дIахьокха гIерташ хилар вIалла тарлуш хIама доацаш, хIанз санна Малбузеннеи Малхбоаленнеи юкъера гIулакхаш тоадалара оагIорахьа лестача хана. Цу гIулакха духьаларча дуккхача митингашка белгалдоахаш ма хиллара, НАТО маневраша, герзаш дIадахараи тIема кхохкам лаьгIбараи тIадерзадаьча низий кIийле толхаю, дунен халкъашта юкъерча хьала дестабилизаци ю.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ТIЕМА ФРОНТАШКА

«Монд дипломатик» яха французски журнал корзагIа даьнна да «конкуренташ вIаши боабеча кхоачаш вIашагIлеташ болча» фронташка «къахетам боацаш экономически тIом беш малхбузен доттагIийи союзникаши хиларах. Уж довнаш чакхдовларах, белгалдоах журнало, «тийша да промышленни державаш хиларах тарра цига дакъа лоацаш дола маьхкаш ца дохаш дисар, экономически цар боарам метта лоаттабар, социальни а культурни а дегIаухалга, кхыметтел цар самобытности суверенитети метта лоаттаелга а».

Къиза конкурентни къовсам лоаттабу империализма кхаь центро — США, Малхбузен Европа, Японе — сбыта рынкаш, капитал дIахийтара сфераш, бийдала источникаш бахьан долаш, Iилма - технически прогресса лоархIамерча доакъошка совле яккхаро кIезига бахьанаш лац цу тайпара гIулакхаш леладара. Царех тIеххьара яр — хIанз болабенна бола «Банковски учетни ставкай тIом», цун арена я Малхбузен Европа. Деррига а доладелар 25 августа банковски ставкаш 7,75 процентага кхоачаш лакхъяра хьакъехьа французски банко хоам бьчул тIехьагIа. Из решени тIанийцар, ФРГ федеральни банко учетни ставкаш 3-негара 3,5 процентага кхоачаш лакхъяра плана хьакъехьа Парижера хоам баьчул тIехьагIа. Францена тIеххьа из де доладелар малхбузен европейски кхыдола маьхкаш а. Из бахьан долаш массехк сахьата дукхагIдолча малхбузен европейски маьхкашка кредита мах дикка лакхбеннаб.

Малхбузен Европа финансови рынкашка яьржа из хорш — из доллара курсаца ВIашагIкхийттача Штаташа лелаеча манипуляцешта йола реакци я. Дукха ха йоацаш йолча ханналца Вашингтона гора доллара курс йожар шийна пайдана дола хIама санна, цунца цхьана шоай товарий конкурентоспособность лакхъяларга а. Малхбузен Европацареи Японецареи торговле Iальмате йоккха дефицит лохъяларга а догдоахаш. Цхьабакъда, цу тайппара торгови дефицита проблема къоастае США-на магaнзар. Цул совгIа, царна духьала эттар цхьаькха кхераме хIама — инфляционни явленеш айъялар, хIаьта хоржамаш хулача шера кхераме да из доал деш йолча партена, президентски Iаьдал бера дала а тарлуш. Укхазара хьабоагIаш ба США доллар дездара никъ, хIана аьлча доллара курс лакхъяларо импорт езъярга дуг гIулакх.

Цхьабакъда малхбузенъевропейцаш юкъебаха безача кхаьча болча «учетни банковски ставкай тIемо» а дикадар дахьаргдац царна. Производство кIезигъяр, капиталовложенеш эшаяр, балхазал лакхъяр, биржеви крах тIоттаяр кхерам ба цо. Европера банковски ставкаш бIаргча хьанийцача, дукхагIа хилийтаро зе дергда экономически даькъе эггара эсалагIа долча мехкашта, цар кредитни система толхаергья, декхараш лакхдергда, центральни банкашта юкъерча къизача тIема юкъеозаргда. Эггара керттера дар да — из Iаткъаш хургда эггара хьалха къахьегамхой хьала, социальни эшарашта дIадохийтар кIезигдеча кхоачадергда гIулакх.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).

ГIулакх мишта ду шоана

«ЛОАДАМ БОАЦА» ХIАМА

Грознерча № 22 йолча кхачан продукташ йохкача тика заведующи Хаджиев Руслан кхоавацар хьаеттача телефона жоп тела. «Хьаденадац, маца дахьаргда ховш дац, график-м яр тха», — яхаш йиш еха, дош аьнна а наха сатем бе гIерташ вар из.

ДIатехкача гучадаьлар сахарни диабет яха лазар долаш болча наха хьая езаш йола кхачан продукташ дукха говш хилар. Фуд-теш хиннар, малагIа бахьан да унахошта йоагIаш йола продукташ ший ханнахьа хьаца кхачар? — аьнна аз хаьттар «Продтовары № 1» объединене товароведага Бутровская Алла Андреевнага.

Цо денна жоп укх тайпара дар: «Сона-м хац, аз телеграмма а техаяр, записка а дахьийтадар, хьа ца еча фу дергда царна».

ТелеграммагIеи запискагIеи бузаргбий нах? Сахарни диабет яха лазар дола нах шоашта оттаяьча диетагIа кхача баа безаш ма бий. ТIаккха фу де дезаш ба уж? Малав царна оарцагIвала везаш вар? — аьнна, яхар со реалбазе. Сбыта начальникага Картоев Iалиханага хатта лаьрхIар аз цу хьакъехьа. Безаме воацаш, къамаьл де дукха раьза воацаш хинна вале а, дIадийцар аз цунга айса дIадихьа гIулакх. ТIаккха Картоева сога аьлар: «Хьо малий сона хац, аз тика чу продукташ дIа ца яхьийталга хьона, дIахайча фу тоалургда цига?».

ХIаьта а тIехьагIо цу бахьана дух тIа яьлар со.

— Iазап да оаха укхаза озар. Машинаш яц, грузчикаш бац. Сенца яхьийта еза аз уж? — йоахар Алихана.

— Реалбазас № 1570 йолча автоколоннаца договор яьяр, цо хIара дийнахьа къайлла йола мухь кхухьа 10—12 автомашин хулийтаргйолаш. Уж йоаггIараш ца яйтарал совгIа, йийлла 4—5 машин мара яйтац. Цу машинашца йоачан йолча хана ялатах хьадаь хIама дIадахьа йиш яц. Тха дуккха я йийллача машинашца йоачан а йолаш тIоададаь хьоар цхьанна тика чу дIа ца эцаш диса моттигаш. Цул совгIа, автоколоннас хIара дийнахьа тайп-тайпара водителаш бола машинаш ухийт. ТIаккха уж тикаш мичахьа я ца ховш, город дика ца йовзаш хул дукхагIа долча даькъе. Цу гIулакхо дукха ха зехьа йоаю.

Хьажал, Кхачан программа кхоачашъелга чIоагIа бехктокхаме гIулакх долча хана, реалбаза а автоколонна а кулгалхоша мел теркал ду из. Вай паччахьалкхенга долаш дола ялат, кхыметтел хIара кIи буртиг, лорабе безалга хьакхайкадеш латтача хана бехк дIа-юха бехкаш цхьацца бахьанаш а лехаш, ший ханнахьа кхачан продукташ тика чу дIа ца кхоачийташ йоаю. Иштта чоапилг кхийтта лаьттай гречка а.

Лакхехьа дувца кхоачамбоацараш дIадахара тIехьа дукха къахьега дезац.

ВIалла хала хIама дац машинашта гата тIатохилга. ХIаьта ха ца йоаеш йоагIача продукташ дIакхачийтара доккха новкъостал дергда реалбазана тIачIоагIъяь къаьстта йола машинаш хиларо.

Уйла йича лоадам боацаш хIамаш да уж. Цхьабакъда цу лоадамбоацарех хьахул кхачан программа кхоачашъеча лоархIам боллаш дола кхоачамбоацараш. Уж сага факторца дувзаденна хиларах новкъарло ю цар вай мехка экономически реформа чакхъяккхара.

Т. ХАШАГУЛЬГОВА.

Пиш ехачеи кхы де хIама доацачеи этта бе беллар кхера цу кIайеннача палестински кхалсаго (сурта тIа) израильски герзах визача салтечоа духьалъяла...

Халкъ экхададьд, ший цIагIа лаьца чуделлад. Иштта ча Iазапе оттадаьд Iарбий палестински халкъ сионисташа. Израилах «Йоккха паччахьалкхе» е кхыча мехкий лаьтташ хьалувца Тель-Авива доал дераша оттаьча стратеге моттиг йитаяц Палестине цун законагIа волча даьна. Бакъда, ший къаман бокъонаш бахьан, ший кортамукъа паччахьалкхе бахьан къовсам лоаттабе бола палестински халкъа лоIам бехабац. Цунна тешал ду ийс бетта израильски оккупанташ гIожача низаца тоIабе гIерташше а царна духьа гIайтта палестинцаш юха ца боалаш хиларо.

МОСКВА, Сеуле ахканарча олимпийски ловзараштa юкъе дакъа лоацаш хургболчарна йола спортивни костюмаши парадни формеи кийчъяьй моделей Ерригсоюзни цIени спортивни барзкъий моделей цIени специалисташа.

СУРТА ТIА: Кутузовски проспекте дIахьокхаш да спортивни барзкъаш.

И. УТКИНЕИ
А. ЯКОВЛЕВЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

ТХОГА ЯЗДУ

ТIОРМИГИЙ ДЕФИЦИТ

«21 августе тика тIа дахар тхо берашта деша дахьа ги леладу тIормигаш эца. «Детский мир» оалаш я тха Назранера № 3 йола тика. ХIара денна нийсса 8 сахьат даьлча хьаеллаш хинна тика кIирандийнахьа 9 сахьат даьлча йийлар. Цул совгIа, цун болхлоша аьлар: «Нийсса 13 сахьат даллалца мара, кIирандийнахьа кхы болх бац оаха».

...Сатийна яр тика чу, тхо дIачудаьлча. «Культтовары» яхача отдела заведующи я Газдиева Тамари. Тоъал ха я Тамари тика чу болх беш йола. Дуккхача хана денз йовз тхона из.

Шоатта дийнахьа сарралца хьачуийцача тIормигех цаI бацар кIирандийнахьа витрина тIа гуш. Саббаре хаьттар оаха: «Тамари, дукха яхарг, школе кхухьа ги леладу тIормигаш лургдий Iа тхона?».

Тхо тийша дар хIанз складера тIормигаш Тамаре хьадIахьаргда, аьнна. Бакъда, тхона хийттар гаьна дар.

— ТIормигаш-м, тика тIа ца хиларал совгIа, базе а дац, аьнна, дIайийрзар Тамари. ТIаккха тIатехар: «Аз шуга яхар цIена бакъдар да». ТIаккха ший мах бе йолаелар.

Меттар тхона, малав-хьогI тIормигаш кIезига хилара бехке?

— Деце де хIама дац! — аьнна, дахар тхо цигара. Тхоца вар Назранерча № 4 йолча юкъерча школа 4 класса дешархо Цечоев Амир а.

ТIормигаш лаха дезаш дар миччахьа дале а. Карабулаке а хилар тхо цу дийнахьа, цигара тикаш къайла а хинна, юха а Назране цIадаьхкар. Бакъда, дехкедаьлар тика юхера дIадовлларах а Карабулаке ха йоаярах а. Ши кхалсаг латтар Карабулаке йодача автобусага хьежаш. Царна бе доахкар оаха лийха тIормигаш. Мичара денад, аьнна, хаьттача, хезар тхона тхоаш цец а доалаш, Назранерча «Детский мире» дар, оалаш. Из бакъдий-хьогI, аьнна юха тика тIа дахар тхо. Нийсса 12 сахьат 30 минот яьннаяр. Тхьовра мах беш хинна Тамари бIаргагуш яцар. Цхьа зIамига берашха йиIиг яр мах беш хиннар. ТIаккха хийтар тхона: моллагIча саго бе йиш йолаш ба-хьогI укх тика чу мах, аьнна. Цхьаккха саг а мичав тика чу мах беш болчарех халат дувхаш а е къоасталуш а.

Тамарега хьежаргда - кх, тхо, аьнна, наха уллув дIаэттар тхо. Бакъда, складера араяьлар цхьа хозача юхьара кхалсаг, бе йоаллаш цхьа йоккха каьхата юкъе хьоарчаяь хIама а йолаш. Сов из сихъенна араяларах меттар тхона «тIормигаш», дий-хьогI укхо хьораш а», аьнна. ТIормигаш дий хьога ала аьнна, мишта долх а ца ховш, даха геттара цун юххе дIатIадахар тхо. ЦIаькха кхалсаг хьаерзаше а, цхьаннена тIаювхача кофтах тоссаялар цун бе даьллача картонах йоалла аьшкилг. Кофта хьаозайича, тIормига ко хьаарадаьлар.

«ХIа! Яраш дар хьона оаха лийхараш», — аьнна оаха оаллашехьа хьаараяьлар складера Тамари а. цунцара болхло Роза а. Циггача доладелар тIарикъат.

«Яраш деначара тIормигаш хьаара а даьхе, нахага дIадохка» аьлар оаха Тамарега. Тамари тхогахьа хьахьажанзар.

Тхона эхь хетар тхоашца хиннача зIамигача Амирах. Фу моттаргдар Амира?

КIирвенна тхона бIарахьежар кIаьдвенна, ший шин кога тIа ура ца лоатталуш вола Амир, «Хаций шоана» аьлча санна латтар из.

Бакъда, Амира кIаьдвалар бIаргадайча, тхоай декхар долга кхетадир оаха цIаькхаза а Тамарегара тIормигаш дехар.

Цхьабакъда, хIанз тхона хезар геттара хала хилар, тхона меттел, Амира а, «Шул дикагIа кхалнах кхы бац шоана, оаш согара тIормигаш хьой», — аьлар Тамаре.

Уж дешаш лергашка латташ, мотт сецача санна тика чура арадаьлар тхо. Шортта Амира кулг бе а делла, цIенгахьа дийрзар.

АьшкагIа хьаяь хила еза бераштa духьал а этта, харцдар дувцача наьха юхьмараш. Уж ба перестройка моастагIий.

З. ЦОЛОЕВА,
ВЛКСМ Назрановски РК школьни отдела болхло.

Б. ЦЕЧОЕВА,
«Электроинструмент» завода болхло.

БАКЪДАР ИШТТА ДА

Кавказски перевальни машинникъ буллача моттиге кийчон балхаш дарца дувзаденна ТIаргим уллача дагIача дIаяхача заман дуккхача памятникашцара общественноста хьашт дуккха а дукхагIа хиннад. ГIишлон балхаш деча хана цхьайола объекташ йохаярца дувзаденна да из. Укх тIеххьарча хана геттара новкъадаьнна да 1987 шера Альби - Ерда яхача юкъерча бIаьшерашка яьча храма гонахьара гIишлош йохаяр.

Цу хьакъехьа доаржадеча хабарашцеи хетарашцеи дувзаденна дIааланза даргдоацаш лерхI оаха дIахо дувцаргдар: Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета археологически лабораторен исторе, социологе, филологе Нохч - ГIалгIай институтеи отрядаша 1987—1988 шерашка гIалаш ягIача Кели яхача юрта юххе Чимера-ТIаргима тIабодача машинаш лелача наькъа гонахьарча памятникашта охранни раскопкаш яьй. ТIаргима юххе уллача Альби - Ерда яхача храма юхера балхаш даьраш гуржий реставратораш ба, шоашца хиннача ЧИИИСФ археологически отряда начальникаца, хIанз Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета СССР Советий Iаьдал далалехьарча исторе кафедра заведующи волча М. Б. Мужухоевца юкъарчал доаццаш контакт а лелаеш.

Бакъдолчча бесса аьлча, укх каьхата кулгаш яздаьрех цхьанна а саго цу юкъерча бIаьшерений тIеххозача памятника зе деча цхьаккха а тайпара дакъа лаьцадац.

В. ВИНОГРАДОВ — профессор, экспедице начальник; Е. НАРОЖНЫЙ — ЧИГУ НИС-а Iилман болхло; Х. МАМАЕВ — исторически Iилмай кандидат; С. САВЕНКО — ЧИГУ археологически лабораторе кулгалхочун заместитель; Б. ХАШЕГУЛЬГОВ — ЧИГУ НИС-а Iилман болхло; Д. ЧАХКИЕВ — исторически Iилмай кандидат.

КУЛЬТУРА СОВЕТСКИ ФОНДЕ

ВАЙ МЕХКАХО КЪАЛУШ ВАЦ

Укх деношка Iалаьмате дукха нах гулбеннабар М. Ю. Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театра хьалхашка.

Хатта эшаш дацар сендухьа уж гулбеннаб. Городе хиннача афишашкара ховш дар СССР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда концерт хургдолга. Цун халхараш республика бахархошта дика довзаш дале а, царцара безам цIаккха лаьгIлац зрителий. ХIаравар сатувсаш хул царга. Шеко яц ший мехкахой хьашташ довзаш, уж безаш, цар дегагIозале, бала бекъа а дIатIаэца а ховш волча ший халкъа виззача воIага сатувсаш уж нах хиларах. ТIаккха цун искусство, вайна махарра, цхьаккха а саг сатийна вутаргвоацаши шийга сатувсийтаргдолаши мa йий.

Берригача вай мехка меттел, дунен тIа а цIихезаи вовзаши волча артиста кIезига ха хул ваьча лаьтта кхача, бакъда ца кхоачаш-м Iац из. ХIанз а ишта хилар — Ташкенте доаккхаш долча кино роль ловзае дIаваха массехк ди дисадар цунна, гастролешкара ваьначул тIехьагIа. Цу юкъа ший мехкахой дегаш гIоздаха лаьрхIар Махьмуда.

Ший аргIанара концерт Эсамбаев Махьмуда мах боацаш луш дар. Цига вIашагI мел кхийтта ахча культура Советски фонде дIахьожадир. Массанена а ховш ма дий Эсамбаев культура Советски фонда Нохч-ГIалгIайчен отделене председатель волга.

Концерта программа зрителий чIоагIа теркам тIаозаш яр. Дунен халкъий иллеши халхараши дар цига хиннараш. Зрителa дика довзаш дола «Даьхенцара безам», «Дошо даьла», «Испани», «Циганий халхар», «Макумба» яха халхараш дар артиста даьраш. Иштта гойтар концерте «Лебединое озеро» яхача фильме-балете деш дола халхар а.

Цу сайрене дакъа лоацаш бар Мальцев Леонида кулгалдеш йолча инструментальни ансамбла музыканташ, иштта республике дика йовзаш а езаш а йола иллиаларахо Айдамирова Марьям, Перекопский Николай, Халилов Iаьла, Нохч - ГIалгIайчен халкъа поэтесса, культура Советски фонда Нохч - ГIалгIай отделене председателa заместитель Ахматова Раиса Солтмурадовнас. Ший стихашца сайре дIайолайир цо.

Х. АУШЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

6 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Л. Н. Толстой. «Сердало баьдеча сердал тел». Телевизионни спектакль. Перерыве — (9.50) — кердадараш.
16.00, 16.50 — Кердадараш.
16.15 — «Пятилетка: гIулакхаши нахи». Телевизионни документальни фильма премьера. «Наькъа водаш ю уйлаш». («Казахтелефильм»).
16.55 — «Без права на провал». Художественни фильм.
18.20 — Родники. Дакъа лоацаш я Белгородски областерча Подсереднее яхача юртара фольклорни коллектив.
18.45, 23.10 — Тахан дунен тIа.
19.00 — Саги закони.
19.30 — Кинопублицистика: селхан, тахан, кхоана.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «С. Рахманинова еррига симфонеш». ЦхьоалагIа симфони.
23.00 — «Каскадер». Говрий театр.

II ПРОГРАММА

17.15 — Кердадараш. (гIалгIай меттала).
17.20 — «Вай къона хиннача ханара иллеш». Фильм-концерт.
17.50 — Дунен халъкашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
18.05 — «Къиза романс». Художественни фильм. 2-гIа сери.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Ларамо» хьех шо» (Укх шера 27 августа хиннар шозлагIа).
20.00 — «Бийса сатийна хийла шун, бераш». «Музыкальни тика». Телеспектакль.
20.15 — Лелама кхерамзле бахьан долаш.
20.20 — «Буревестниках» йола легенда». 1-гIа передача. «Буревестник» яхача Ленинградски объединене коллективе экономически, социальни духовни, перестройка яра проблемех.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «ДIаьха иразе вахар». Художественни фильм.
23.05 — Кердадараш.

7 СЕНТЯБРЬ, КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Мультипликационни фильмаш: «Iунахи хозача принцессахи бола фаьлг», «Дагарах даь худар», «Малхилг, Андройка, боацо».
9.05 — «ТIоарска бургац» яхача клуба приза.
9.50, 16.00 — Кердадараш.
10.00 — Дийнача хIамай дунен тIа.
16.15 — «Бразильски акварель». Кинопрограмма.
17.15 — Поэзе минуташ.
17.20 — «Могаш хийла, музыка».
18.05 — Тахан дунен тIа.
18.25 — Футбол. Европейски кубкаш. «Тракия» (Болгари)—«Динамо» (Минск). Болгарера трансляци. «Днепр» (Днепропетровск) — «Бордо» (Франци). Днепропетровскера трансляци.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Футбол. Европейски кубкаш. «Спартак» (Москва)— «Гленторан» (Къулбаседа Ирланди). «Динамо» яхача центральни стадионера передача.
23.40 — «Жальгирис» (Вильнюс) — «Аустрия» (Австрия). 2-гIа тайм. Вильнюсера передача.
00.30 — «Борец» (Югослави) — «Металлист» (Харьков). Югославера передача. Перерыве — (23.30) — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Москве гIолла никъбар. Кирова улица». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Информатикаи вычислительни техникаи лардаш. 10 класс. Школьни компьютер.
9.05 — Немций мотт. 1-ча шера Iомабераштa.
10.05 — «ВIаьхий мишта хургва». Iилма - популярни фильм.
10.35, 11.35 — Биологи. 9 класс. Чарльз Дарвин. Вахари Iилман балхаши.
11.05 — Немций мотт. 2-ча шера Iомабераштa.
12.05 — Художественни фильма премьера. «Вай бераштa дола цIа». 1-гIеи 2-гIеи сереш (Болгари).
13.50, 23.40 — Кердадараш.
17.40 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.45 — «Наьна мотт» — дунен кор» (нохчий меттала).
18.15 — Нагахьа санна могаш хила безам бале. «Са доахаш ю дарбан гимнастика».
18.30 — «Разлив». Телефильм.
18.40 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.55 — «Безаме вIашагIихетараш».
19.15 — «Спортивни вахар». (Укх шера 19 августа хиннар шозлагIа).
20.00 — «Бийса сатийна хийла шун, бераш». «Дядя Степа — милиционер». Мультфильм. 1-гIа дакъа.
20.15 — «Буревестниках йола легенда». 2-гIа передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Вай бераштa дола цIа». Художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш (Болгари).

8 СЕНТЯБРЬ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Футбол. Европейски кубкаш. Перерыве — (9.25)— Кердадараш.
16.00, 17.00 — Кердадараш.
16.15 — «Пектусанера Кэсоне кхаччалца». КНДР-ах йола кинопрограмма.
17.05 — «Осьминожкаш». Мультипликационни фильм.
17.15 — «Ялхайтта шерага кхаччалца а боккхагIа бараш а».
18.00 — Музыкальни сокровищница. С. Прокофьев. «Ромео и Джульетта». яхача балета фрагменташ.
18.45, 22.50 — Тахан дунен тIа.
19.05 — БоккхагIбараштa дола мультипликационни фильмаш: «Укротитель», «Ромашках йола притча», «Оалхазарий дунен тIа».
19.30 — «Резонанс». «Мишта хьалдергда европейски цIа?», Ведущи — политически обозреватель Г. И. Зубков.
20.45 — Халкъа мелодеш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «С. Рахманинова еррига симфонеш». ШоллагIа симфони.
23.00 — Музеяшкеи восточни залашкеи гIолла. «Эрсий художественни культура 1000 шу дизар» яха выставка. СССР художествай Академе.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Москве гIолла никъбар. Хьалха Неглинка яха хий ихача гIолла». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 3 класс. ХьунагIа гIолла водасо.
9.05 — Испански мотт. 1-гIча шера Iомабераштa.
10.05 — Iилма-популярни фильмаш: «Хоза а тамашийна а дар», «Кристаллаш».
10.35, 11.35 — Биологи. 7 класс. Мичахьа дах долха хиш?
11.05 — Испански мотт. 2-ча шера Iомабераштa
12.05 — «Вай бераштa дола цIа». Художественни фильм. 3-гIеи 4-гIеи сереш.
14.05, 23.50 — Кердадараш.
17.45 — Кердадараш (гIалгIай меттала).
17.50 — «Каунас массаза а Каунас я». «Великие Луки». Телефильмаш.
18.40 — «Бера ханара сигале». Концерт.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Фу де могаргда юххьанцарчоа?» (Назрановски трикотажни фабрика юххьанцарча партийни организаце балхах), (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса сатийна хийла шун, бераш». «Дядя Степа — милиционер». Мультипликационни фильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — «Буревестниках йола легенда». 3-гIа передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Вай бераштa дола цIа». 3-гIеи 4-гIеи сери (Болгари).

9 СЕНТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Мультипликационни фильмаш: «КIарцхалаш доахна кетар тIаювха хьакхий хурск», «Веселая карусель». «Мишта кIоагача инккар пилла».
9.05 — Л. Н. Толстой ваь 160 шу дузаш. Документальни фильмаш. «Ясни Поляне», «Лев Толстой Крыме».
9.45, 15.30, 17.00 — Кердадараш.
9.55 — Халкъа мелодеш.
15.45 — Ленинградски телевидене программа.
17.05 — Болгаре Халкъа Республика программа.
18.05 — «Колодец» яха мультипликационни фильма премьера.
18.15 — Вай беш.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.05 — «Актуальни объектив». «Ден сердалагIа...». яхача телевизионни документальни фильма премьера. Таджикистанерча атеистически пропаганда проблемах.
19.35 — Дезала экран. «Iомале халхар де». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Ясни Поляна иллеш».
22.25 — «Взгряд». Сайрийнара информационно-музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Москве гIолла никъбар. Воровске улица». Документальни фильм.
8.35, 9.45 — Литература. 4 класс. Загадка.
8.55 — «Суздаль». Iилма-популярни фильм.
9.05 — Английски мотт. 1-гIча шера Iомабераштa.
9.35 — «Кара-даг». Iилма-популярни фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи. Астрономе керттера методаш.
10.35, 11.35 — Эрсий былинай турпалаш. 5 класс.
11.05 — Английски мотт. 2-гIча шера Iомабераштa.
12.05 — «Вай бераштa дола цIа». Художественни фильм. 5-гIа сери (Болгари).
13.05, 22.50 — Кердадараш.
17.35 — Кердадараш (нохчий меттала).
17.40 — «Алкаголи ник дари», «Пропасть». Iилма-популярни фильмаш.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.25 — Хоккей. СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — «Динамо» (Москва). Ригера трансляци. Перерыве (19.05)— «Нагахьа санна могаш хила безам бале». «Бутейко дыхательни гимнастика» Перерыве (19.50) — «Бийса сатийна хила шун, бераш. «Цап Царапыча дола илли».
20.45 — Грузински Паччахьалкхен филармоне «Колхети» яха фольклорни ансамбль я выступлени ер.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Вай бераштa дола цIа». Художественни фильм. 5-гIа сери (Болгари).

10 СЕНТЯБРЬ, ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Яьссача арений мукъамаш». Элистера передача.
9.00 — «Сендухьеи хIанеи». Бераштa йола передача.
9.30 — «Начдив Азин». «Уж эггара хьалхарбарех хиннаб» яхача циклацара документальни фильм.
10.00 — Кхерамзлен болам.
10.30 — «Мастераштa юкъе бIарччача дийнахьа». Фольклора дунен халкъашта юкъерча фестивале дакъа лаьцача халкъа говзанчех.
11.00 — Перестройкеи культуреи. «Издателаши читателаши».
12.00 — Болгарски художественнни самодеятельноста концерт.
12.20 — Социализма мехкашка. Телевизионни журнал.
12.50 — «Щурале» яхача мультипликационни фильма премьера.
13.00 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
14.00 — Массанена а хIаранена а. «Кооперацех дола письмош».
14.30, 23.05 — Кердадараш.
14.40 — ВЛКСМ 70 шу дузаш. «Москве гIолла гIа боахаз». Художественни фильм.
15.55 — «Детективах ловзар», «Письмошта дола жоп».
16.35 — Дунен халкъашта юкъера программа. 1. Вай европейскии цIа. Йовза шоашта: ЕЭС. 1. Там-Тамы коталонаш. Конго таханарча денах. 3. Вай собеседник. Маргарет Папандреу.
17.35 — Илли-88.
18.30 — Эггара хьалха ЦТ экрана тIа. «Иди и смотри» яха художественни фильм. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройча прожектор.
21.50 — «История о несостоявшемся флейтисте». Эстонски ССР заслуженни артиста Я. Йола дакъа лоацаш вола музыкальни программа. Таллинера передача.
23.15 — «Монтажник». Кагирхой телефельетон.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика. «Мысль» яха программа.
8.15 — «Перспектива» яха телеобозрени. ГДР телевидене Iилман-популярни программа. Кхера бIаьшеренгара денз компьютерга кхаччалца.
8.55 — Реклама.
9.05 — Телевизионни театральни абонемент. А. М. Горький. «Варвары», «Дачникаш».
10.05 — Реклама.
10.10 — Перестройкеи бокъом. МВД органий болх эргабаьккха тоабарах.
10.25 — УнахцIено. Мишта йиста еза давлени. «С легким паром», «Чархаш тIа патта поликлиника». «О плоскостопии всерьез». ГIаьле увзар — сердечно-сосудистий лазарех йолча риска фактор.
11.10 — Реклама.
11.15 — «Таинственный мир кораллов». Iилман-популярни фильм. (Свердловски киностуди).
11.25 — Реклама.
11.35 — Дии общество. Дини атеизмаи Паччахьалкхен музея балхахи проблемехи.
12.05 — «Поиски истины». Документальни фильм.
12.30 — «Шоана, дай-ноаной» (нохчий меттала).
13.00 — «Шун письмоех». Концерт.
13.30 — ЦIагIара академи. Этикет. Быта культура.
14.00 — «Очевидное — невероятное». Письмо сахьат. Ведущи — профессор С. П. Капица.
15.00 — «Де тхоца, де оаха санна, де оахачул дикагIа». ГДР-ера передача.
16.00 — «Йlаьхле, йlаьхле хозал». Субтитраш йола художественни фильм. Свердловски киностуди. 1984 ш.
17.25 — «Федя Зайцев». Мультипликационни фильм.
17.45 — Хоккей. СССР чемпионат. «Спартак» — «Крылья Советов». 2-гIеи 3-гIеи периодаш. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона зIамагIйолча спортивни аренера трансляци.
19.15 — Гитара леих. Из лохкараш ба П. а А. а Иваннковгlар. Донецкера передача.
19.45 — «Хано дIадехар» яхача документальни фильма премьера. Ядерни герз дIадаккхара тIехьа Советски Союзо лоаттабеча къовсамерча машар безара политика хьакъехьа.
20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш. «ЦIаьрмата вIаьхи саг». Мультипликационни фильм.
20.15 — Резерв.
20.20 — «Московски Кремла комендатура образцово-хьокхама оркестрага хьажа хьех шо».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. «Томирис» яхача телевизионни художественни фильма премьера. «Узбекфильм». 1987 ш.
23.00 — Кердадараш.

11 СЕНТЯБРЬ, КIИРАНДИ

ТАНКИСТА ДИ
ФАШИЗМО БОАБАЬРАШ ДАГАБОХАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 00.20 — Кердадараш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — Документальни фильм.
9.10 — Г. Свиридов. «ЗIамига триптих».
9.20 «Спортлото» тираж.
9.30 — Будильник.
10.00 — ГIулакх деш ва Советски Союза!
11.00 — Iуйрийнара почта.
11.30 Путешественникий клуб. Телевикторина «Йовзий-те шоана Москва?».
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — Юртара сахьат.
14.00 — УнахцIено.
14.45 Къоначa зрителa театр. Спектакль. «Загадка» яха 1-гIа дакъа. «Разгадка» яха 2-гIа дакъа». В. Каверин.
16.45 — Тахан — танкиста ди.
17.00 — «Дийна планета». (Великобритани). 9-гIа сери. «Йокъалаи фордаи юкъе».
18.00 — Международни панорама.
18.45 КIирандийнахьара кинозал. Мультфильмаш. Документальни фильм.
19.30 — «Iаьржа стрела». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40. С. Рахманинов. КхоалагIа симфони.
22.45 — Футбольни обозрени.
(Тираж.зча)ен—
23.15 Документальни фильмаш. Фильм 1-гIа. «Армянски ССР». Фильм 2-Iа «Штат Вашингтон».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядке дIаотта!
8.15 — Советски поэзи. Ян Райниса лирика.
9.15 — «Эрудит». Н-популярни фильмаш.
10.10 — Портреташ. И. С. Тургенев. Вахараи кхолламаи оагIонаш.
11.00 — Экономически знаней лардаш. Тележурнал «Агро».
11.30 — Путешественникий клуб. Телевикторина «Йовзий-те шоана Москва?»
12.30 — Эрсий мотт. «Мотт — идея дийна хилар». А. Н. Островске пьеса меттах.
13.00 — Iилма: теори, эксперимент, практика.
13.30 — Документальни фильм. «Не по умыслу».
13.40 — «Комбаташ». Худ. фильм. 1-гIа а 2-гIа а сереш.
15.50 — Документальни фильм. «ПронягингIар».
16.50 — Мультфильмаш.
17.20 — Телевизионни музыкальни абонемент. Камерни хор «Мадригал». (Филиппины).
18.20 — Документальни фильм. «Монрепо».
18.40 — Танкистий вIашагIкхетар искусства мастеращца Останкине.
20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш!
20.15 — Лелара кхерамзле.
20.20 — «Музыкальни портрет». Антони Вит (ПНР).
21.00 — Ха.
21.40 — Союзни республикай фильмаш. Художественни фильм. «Ираз хинна децаре...». Довженко киностуди. 1983 ш.
22.45 — Кердадараш.

РАДИОПРОГРАММА

6 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА

7.45 — 8.00 — «Сельские зори». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Нохч-гIалгIай музыка концерт.
9.15 — Соцкультбыта объекташ хьалъяра — къаьстта теркам (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 — Дунен цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Вежарий законегIа».
16.16 — 17.00 — «Хьалха латтача коллектива портрет. Музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

7 СЕНТЯБРЬ, КХАЬРА

7.45 — 8.00 — «Шера ши хьувкъам (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — А. Шахбулатова иллеш.
11.15 — Болх беш ба халкъа тIахьожам (гIалгIай меттала).
11.30 — 12.00 — «Вай доттагIа — Iалам» яха радиожурнал.
15.15 — 15.45 — ДоттагIала концерт.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех (гIалгIай меттала).
16.15 — 17.00 — Сайрийнара музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

8 СЕНТЯБРЬ, ЕРА

7.45 — ДегIаухалга сихделга юхаувзаш.
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гIалгIай меттала).
8.50 — 9.00 — Музыка.
11.15 — «Патриот» (нохчий меттала).
11.30 — «Госприемка: гIулакхаши проблемаши» (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 — Болхлочоа хетар.
15.15 — 15.30 — «Фермаштa кхоачамхиллал доакъар» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Къамаьл ду района радиос. Ведана районера передача (нохчий меттала).
17.31 — Юрта боахаме хьалхалаттараштa дола концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — «УнахцIено» яха радиожурнал (нохчий меттала).

9 СЕНТЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Сельские зори». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — Специалиста хьехамаш (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — «Дикал — предприяте чухьежа кийзга» (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — «Керда цIераш» яхача циклацара передача.
15.15 — 15.30 — К. Чахниева «Аьстамара вахар» яха дувцар (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Парторганизацешкара отчеташи хоржамаши. «Хано дIадех хувцамаш хулга» (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIала концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски (нохчий меттала).

10 СЕНТЯБРЬ, ШОАТТА

7.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.55 — 8.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 8.45 — Реклама.
10.40 — «УнахцIено» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
11.00 — Школьни глобус.
11.30 — 12.00 — «Искусства мастераш — халкъа».
12.30 — Сатирически микрофон (гIалгIай меттала).
12.50 — Уйла а е, болх а бе кердача тайпара (нохчий меттала).
13.05 — 13.15 — Реклама.
15.15 — Музыках дувцаргда вай.
16.00 — Хозрасчет дегIаухилга сихдара стимул я.
16.15 — 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — Музыкальни почта.

11 СЕНТЯБРЬ, КIИРАНДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 — Моаршал дIаэца.
11.20 — 12.00 — Кагирхой хьаьша цIа.
15.15 — 15.30 — «Коммунисташ хьалха латт (гIалгIай меттала).
16.00 — Гений хьахиннав унхаза. В. Виноградова очерк.
16.30 — Къона тIехье (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 — Эрсий халкъа иллеш.
18.00 — 19.00 — «Илли дезарашта» яха концерт.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехк тоххама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; коррекхторски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05238. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2944.